МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ФІЛОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ»

(12-13 лютого 2021 р.)

Чернігів
2021

УДК 80(063)
Ф 54

Ф 54 **Філологічні дослідження в сучасному міжкультурному просторі.** Матеріали науково-практичної конференції (м. Чернігів, 12-13 лютого 2021 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2021. – 100 с.
ISBN 978-966-992-409-4

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Філологічні дослідження в сучасному міжкультурному просторі». Розглядаються загальні питання української мови і літератури, літератури зарубіжних країн, романських, германських та інших мов, загального, порівняльно-історичного, типологічного мовознавства та інші.

Збірник призначено для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться філологічними науками, а також для широкого кола читачів.

УДК 80(063)

ISBN 978-966-992-409-4

© Колектив авторів, 2021
© Видавництво «Молодий вчений», 2021

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Білоус Ю.В.
ХАРАКТЕРИСТИКА ХРИСТИЯНСЬКИХ МОТИВІВ
У ЛІТЕРАТУРІ.....6

Kuznietsova Krystyna
THE PLACE OF THE CITY IN THE FORMATION
OF NATIONAL IDENTITY WITH A VIEW
TO CONTEMPORARY UKRAINIAN PROSE.....10

Цупікова О.А.
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ
ДІЄСЛІВ КОНСТРУКТИВНОЇ І ДЕСТРУКТИВНОЇ СЕМАНТИКИ
У РЕКЛАМНОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....15

Юрченко І.К.
ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ
КАНІВСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ СТУДІЇ «ЗОРЯНКА».....18

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Линник К.О.
ПРОЄКЦІЯ ДОРОСЛІШАННЯ В ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ
ЛІТЕРАТУРНОГО ФЕНТЕЗІ.....23

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Akhmedova Elmira
TEACHING STUDENT ONLINE: SOME TIPS FOR TEACHERS.....28

Бондар Т.О., Кайгер Ю.В.
НЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....31

Golubova Nataliia
USING CORPUS-BASED APPROACH TO TEACHING ENGLISH.....35

Hotsuliak Ivanna
COMPARATIVE ANALYSIS OF GERUND CONSTRUCTIONS
IN TWO TRANSLATED VERSIONS OF «THE CATCHER IN THE RYE»
FROM ENGLISH INTO SPANISH BY CARMEN CRIADO.....39

Греков В.О.
ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ РОБОТИ З ТЕКСТОМ
У 6-8 КЛАСАХ СЕРЕДНЬОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 43

Yemets Nataliia
IN SEARCH OF EGOCENTRICITY IDENTIFICATION METHOD
OF POETIC TEXTS 47

Захарова О.Р.
ВІДБИТТЯ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ
У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ВИРАЗАХ 50

Караваева Т.Л., Тер-Григорян М.Г.
УРОВНЕВЫЕ СРЕДСТВА РЕАЛИЗАЦИИ
ПРАГМАТИЧЕСКОЙ УСТАНОВКИ НАРРАТОРА 53

Коваль Х.В.
СТРУКТУРА АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
ТА ПРИРОДА ЇХ КОМПОНЕНТІВ 57

Тікевич С.В.
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ
ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
З ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ
ДНЗ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ БАГАТОПРОФІЛЬНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ»..... 61

Федан В.Р., Кульчицький І.М.
ДВА УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ РОМАНУ Е. ГЕМІНҐВЕЯ
«ФІЄСТА. І СОНЦЕ СХОДИТЬ»: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ
ЛІНГВОСТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ 65

Чалик А.В., Шахновська І.І.
ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНЦЕПТУ
«АМЕРИКАНСЬКА МРІЯ» В ПЕРЕКЛАДІ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА)..... 70

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Гриценко А.А.
ЛІНГВІСТИЧНА ПАРАДИГМА ЯК ЕЛЕМЕНТ
СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРНО-НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ 75

Коваль Т.В., Цьох Л.Й.
СТРУКТУРНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРМІНІВ
УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ
В ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....78

Kopytina Anastasiia
SOCIO-CULTURAL FACTORS OF CONCEPTUAL FIELD CHANGES
(ON THE EXAMPLE OF THE CONCEPTUAL FIELD SPACE).....83

Пелимська К.Д., Кульчицький І.М.
М. ЯЦКІВ ТА В. СТЕФАНИК: ГЕНЕТИЧНА СПОРІДНЕНІСТЬ
НА КВАНТИТАТИВНОМУ РІВНІ 86

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Телець Ю.В.
ОБРАЗ ГЕДОНІКА-«ПОЦІНОВУВАЧА»
В РОМАНІ АНАТОЛІЯ ДНІСТРОВОГО
«ДРОЗОФІЛА НАД ТОМОМ КАНТА» 91

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Белюга Т.В.
ЛОКУС СКЛАДНИК ТОПОСУ 94

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Sheverun Nadiia
THE MAIN WAYS OF ENGLISH TERM SYSTEM
OF ECOLOGY INTO UKRAINIAN LANGUAGE TRANSLATION 96

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Білоус Ю.В.
студентка,
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ХАРАКТЕРИСТИКА ХРИСТИЯНСЬКИХ МОТИВІВ У ЛІТЕРАТУРІ

Література XX–XXI ст. виявляє безумовний інтерес до внутрішнього світу особистості, прагнучи по-новому осягнути та дати своє трактування категорії сакрально-містичного в людині. В цьому контексті виникає поняття біблійного міфу, який розуміється і як компонент свідомості, і як спосіб світогляду, і як словесний витвір (твір) та «персональна риторика внутрішньої та зовнішньої дії», як «лик особистості» (термін О.Ф. Лоєва [4]). Так, відроджений інтерес до міфу у всій літературі XX ст. проявився у трьох основних формах. Створюються численні варіації та стилізації на теми, що задаються міфом, обрядом або архаїчним мистецтвом. Найбільш яскраво специфіка сучасного звернення до міфології проявилася у створенні таких творів, як *романи-міфи* (драми-міфи, поеми-міфи). У цих неоміфологічних творах міф принципово не є єдиною лінією розповіді, натомість, він стикається, співвідноситься або з іншими міфами, або з темами історії та сучасності (Дж. Джойс, Т.С. Еліот, Т. Манн, Дж. Апдайк, Д.Г. Лоуренс, Ж. Ануй та ін.).

О. Татарінов розглядає Євангеліє як міф, який прагне «позбавити читача (слухача) суб'єктивно-об'єктивних відносин, від сприйняття себе як естетичного чи юридичного об'єкту та стає світом, у якому свідомість, яка сприймає, – учасник священних подій» [3, с. 53–54]. Водночас, потрапляючи з Євангелія-міфу в Євангеліє-літературу, читач виявляє відносність деміфологізованих смислів, які відрізняють природу художнього слова. Автор називає художні тексти, які присвячені новозавітнім подіям, «міфом про відсутність міфу» [3, с. 173]. Це пояснюється тим, що сама форма євангельського сюжету робить міфотворчість неминучою.

Євангеліє являє собою неповторну та самобутню жанрову структуру (поєднання епосу, лірики, драми, тощо). Як наслідок, жанрова класифікація романів на євангельську тематику різноманітна та продиктована різними домінантними ознаками відтворення художнього світу: оповідання, повісті, драми, романи (історичні, духовні, християнські). О. Татарінов зазначає, що своєрідністю євангельського сюжету «є позитивна агресія, якій піддається історичний час, що приречений шукати себе у Новому Завіті та відкриваючи Новий Завіт у собі. <...> Сюжет розкривається назустріч будь-якому тексту, часу та свідомості» [3, с. 31]. Жанрова поліфонія рецепції євангелького матеріалу, водночас, має другорядне значення в аспекті виявлення сюжетного контакту з канонічним першоджерелом.

Найпоширенішими формами та способами переосмислення традиційних структур А. Нямцу називає наступні: дописування, продовження, обробки, художні перекази канонічних текстів, наукові тлумачення та трактування, формально-змістове осучаснення, національно-історична конкретизація хронотопу, «літературні євангелія» та апокрифізація. Дослідник зазначає: «Форми «вторгнення» в канонічний сюжетно-образний матеріал надзвичайно різноманітні та визначаються не лише ідеологічними та філософсько-естетичними нормами конкретно-історичної епохи, але й своєрідністю художнього світобачення художника, його творчою манерою, особистими симпатіями і т.д. Ці своєрідні «Євангелія», як правило, зосереджені на реконструкції життя Христа, а також на розвитку новозавітних метафор та замовчувань, ледь окреслених ситуацій, які у нових варіантах отримують емоційно-психологічне та предметно-побутове наповнення» [5, с. 208–209].

З другої половини ХХ ст. саме жанр літературних євангелій стає популярним у світовому літературному контексті. Вихід за рамки канонічного тексту та залучення додаткових матеріалів стає основою формально-змістового осучаснення творів на євангельські події (В. Короткевич «Христос приземлився в Городні. Євангеліє від Іуди», М. Поміліо «П'яте євангеліє», Г. Панас «Євангеліє від Іуди», Т.О. Брінгсвер «Євангеліє від Матвія», Х.Л. Борхес «Євангеліє від Марка» та ін.).

Характерною рисою євангельської прози (як ХХ ст. так і сучасної) є саме мотив морально-психологічного вибору героя, який опинився в складній екзистенційній ситуації. Драматизм цього вибору посилюється побутово-історичною конкретизацією, що й пояснює популярність жанру історичного роману та літературного євангелія.

Відомий канадський науковець Н. Фрай розглядає Біблію як код буття, мистецтва та літератури. На його думку, незважаючи на те, що «поетичне прочитання міфу – вправа більш довільна, ніж його прочитання як справжньої історії, спроби звести Біблію виключно до ймовірних підвалин поезії теж нездійсненні» [2, с. 86]. Дослідник вважає, що біблійний міф робить наголос на абсолютний початок і кінець часу та простору: «така концепція двох рівнів: рівня часу і простору, а також рівня «вічності» понад нами, набирає у Новому Заповіті значення «Воскресіння» як вертикального переходу зі світу смерті у світ життя» [3, с. 118]. Отже, саме коєфіцієнт «вічності» («міфічна вічність» за О. Дорошевичем) стає рушійною силою нового життя біблійних міфів.

У роботі «The Modern Century» 1967 р. Н. Фрай стверджує: «Кожна доба структурує ідеї, образи, вірування, припущення, тривоги і надії, які виражають людську ситуацію і долю, узагальнені в цьому часі. Я називаю цю структуру міфологією, і це об'єднує міфи. Міф, в такому випадку, стає виразником людської зосередженості на собі, на своєму місці у схемі речей, у відношенні до суспільства та Бога, на власній ґенезі, на своєму призначенні, чи то персональному, чи то загально людському. Отже, міфологія – продукт людської занепокоєності, наших роздумів про себе, і вона завжди є поглядом на світ з людської точки зору» [3, с. 11].

Для літератури XX–XXI ст. характерним є явище неоміфологізму (реміфологізації, панміфологізму), яке, за визначенням літературного словника, вказується як «специфічна для XX ст. форма художнього мислення, яка передбачає особливу увагу до міфологічних сюжетів, образів та символів, які не стільки відтворюються, скільки програються або заново створюються, тим самим народжуючи нові міфи, які співвідносні з сучасністю» [6]. Слід погодитись з твердженням А. Нямцу про те, що дослідження процесів міфологізації є актуальними для світової літератури, хоча ґрунтовних праць узагальнюючого характеру немає. Бажання літератури осягнути неосяжність внутрішнього, потаємного світу людської особистості актуалізує вічну параболу міфу. Відповідно дослідники осмислюють міфологічний чинник на різних рівнях: архетипно-ініціаційному (кшталтування героя), анагогічному (створення символічного культурного коду) та дискретному (творення візійних світів) та власне міфотворення [3, с. 8].

Євангельська картина світу є однією з найвеличніших та найтрагічніших художніх моделей, які коли-небудь створювались цивілізацією. Літературні трактовки євангельських «історій» своєрідно «перевіряють» істинність новозавітних переказів. В цьому полягає загальнокультурна цінність та значимість, що передбачає наукове та суб'єктивне емоційно-психологічне сприйняття, осмислення та розуміння.

У сучасній літературі під впливом історичної школи розпочався процес активної художньої історизації євангельських персонажів, їх переосмислення в інтерпретаційних поданнях, соціально-психологічна конкретизація і, як результат, інше духовно-етичне наповнення. Як зазначає Нямцу А.Є., «функціональна активність традиційного сюжету (образу, мотиву) в літературному творі визначається і «здійснюється» системною сукупністю інтегральних ознак: широтою інтерпретаційного діапазону, різноманітністю форм і способів трансформації, потенційною багатозначністю семантики традиційної структури і т.д.» [4, с. 12–13].

В художніх текстах про євангельські події релігійно-історична особистість, яка наділена сакральною реалістичністю, стає героєм та починає відповідати законам художньої розповіді. Іуда та Понтій Пілат, Марія Магдалина та Петро, Варавва та Клавдія Прокула, не покидаючи стислу фабулу канону, набувають або розгорнутої біографії романного типу, або розширений простір рідного епізоду, який захоплює нові позиції у структурі сюжету [4, с. 36]. Влучно сказав Д. Мережковський про євангельських героїв: «Ми знаємо про них незвичайне; повсякденне залишається невідомим» [4, с. 27]. Не порушуючи формальне збереження канонічного хронотопу, ці образи стають окремими втіленнями тих чи інших якостей та формують певні поведінкові моделі онтологічних характеристик персонажів, які зазнають трансформації через активне функціонування в різних національних літературах.

Список використаних джерел:

1. Антофійчук В. Трансформація образу Іуди Іскаріота в українській літературі XX ст. // Слово і час. – 2001. – № 2. – С. 53–58.

2. Багряний І. Сад Гетсиманський : роман / Іван Багряний. – Київ: Школа, 2008. – 508 с.

3. Балаклицький М. «Нова релігійність» Івана Багряного / Максим Балаклицький. – Київ: Смолоскип, 2005. – 193 с.

4. Біблія, або Книги Святого Письма Старого та Нового Заповіту. – Всеукраїнське євангельсько-баптистське братство. – 1523 с.

5. Будний В. Порівняльне літературознавство: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Василь Будний, Микола Ільницький. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. – 432 с.

6. Савченко З. Біблійно-християнські мотиви та образи в романі «Сад Гетсиманський» // Слово і час. – 1996. – № 10. – С. 57–61.

7. Сологуб Н. Біблійні образи в художній творчості І. Багряного // Мовознавство. – 1993. – № 1. – С. 43–47.

8. Українська Біблія / пер. З рос. І. Хоменка. URL: http://ukrbible.at.ua.

Kuznietsova Krystyna
PhD student,
Masaryk University in Brno (Czech Republic)

THE PLACE OF THE CITY IN THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY WITH A VIEW TO CONTEMPORARY UKRAINIAN PROSE

With the departure of postmodernism, Ukrainian prose is marked by neomodernism, in which are the remnants of the previous issue, characters from novels embark on a journey of searching for something they might consider their home. They are marked by a constant journey – around the city, in the state and into the past, which shapes the fragmentary consciousness of modern man [3, p. 159–176]. In contemporary works the writers reconsider the past, work out an understanding of their own past, and thus trauma, remembrance and memory become a very frequent phenomenon for Ukrainian prose. The protagonists of contemporary novels have changed, looking to the past to rethink and understand this world, but perhaps they have not yet stopped searching and need to take another path of self-knowledge to stop and fully determine their identity. They often do not look at the place of birth, which for many of them meant the USSR, but at the place of current residence – a city that, as a living organism, influences the formation of a new citizen. Perhaps they had acquired a sense of home or an idea of what it should be like – and more often they counted the city in which they grew up and which became their refuge. However, they did not get rid of the need to

look at the past, which repeatedly appears in the current works of the Ukrainian book market. And again, the past becomes key to finding answers to existential questions and understanding its place in Ukrainian society. However, this was an idealized idea, as the place of birth had accompanied these immigrants throughout their lives, despite the government's desirable efforts to create an artificial nationality. This is also indicated by the popular song of the time, in which it was sung: "*My address is not a house and it is not a street. My address is Soviet Union*"[1]. The pattern of post-communist trauma is characteristic of most societies of the former communist states, and as a whole, trauma is "*an essential category of the twentieth-century cultural experience* [...]. *And the result of this destructive process is the loss of meaningful organization and perception of the world, and there can be a massive disruption of self-perception and identity*" [5, p. 93].

The Ukrainian Socialist Republic was no exception, often becoming a new home for families from distant unions, often for families who moved almost continuously and Ukraine was the last stop for them. The theme of family history in contemporary prose works aims at the issue of the upbringing of the youngest generation in the Soviet "multicultural" family. The Ukrainian writer Viktoriia Amelina in her novel "*Home for Dom*" (2017), very aptly describes the story of one of such families, who found herself in Lviv and faced many problems, including self-reflection and an understanding of her nationality. It is a story about the complexity of fitting into a foreign world and about incompetence in it, about tragedy of the fate of people who do not feel anywhere at home, have no patriotic affiliation, and therefore lose any identity. This issue is sensitive and, of course, can give the misleading impression that the facts are described unilaterally and subjectively; perhaps that is why the writer chooses a dog as the narrator of her prose work to maintain her impartial position, because: "*Does the problem of a political nation and a voluntarily chosen identity bother dogs?*". No, they can't bother the problem of finding a home anyway, because the answer is simple for a dog – the home is where your master is [6].

From the beginning, the story is not about finding a home, but rather about losing it. After failing to fulfill his mission as a hunting dog, a poodle named Dom moves from the non-existent city of Noversk to Lviv to the owner's daughter. He must live in a new family, because that was the command of the lord: "*Тут дім!*" [1, p. 29]. But for a long time to come, he will not see the

[1] *Song by band Samotsvety, year 1973*

new city as his real home, as will its new "owners", the colonel's family, who often lived in various parts of the Soviet Union and were ready to move at any time: "*Тут складено все, що може знадобитися потім, у тому житті, яке колись розпочнеться, – невідомо коли, й невідомо, яка ще війна має для цього скінчиться. А поки майбутнє чекає на книжкових полицях, у шафах, на шафах, в сервантах і під ліжками в коробках*" [1, p. 49]. This is further confirmed by the nomadic way of life of these people, who, in the confusion of constant migration, forgot their customs and traditions, their roots, and all they had left was to hope for a better future. Three generations are shown here – the oldest Ivan Tsilyk and his wife Liliia, their daughters Tamara and Oliia and two granddaughters Maria's (Masha and Marusiia) as the youngest representatives of this family. Everyone experiences their personal life drama, where the question of national identification also has its place, because everyone must have some affiliation, regardless of the fact that we are not born with the knowledge of which nationality we belong to, but during adolescence we cultivate in ourselves a vision that he can know what nation we belong to [4, p.171]. But members of the Tsilyk family no longer know, or never knew, their nationality, even officially: "*У свідоцтва про народження своїх дітей Іван та Ліля записали різні національності: Тамарі – «росіянка», Олі – «українка». Ніби підкоряючись розтиражованій ідеї старшого й молодшого брата. Обидві онуки вже якимось дивом народилися росіянками*" [1, p. 79]. Both figures of the daughters are a typical image of the women of this time – they are divorced and disappointed with life. Elder Tamara is out of work and often reaches for a bottle of vodka, the only thing that will save her from alcoholism is emigration to work in Spain. Oliia works as a teacher, but soon resigns, as she finds out after an inspection at school that she is not suitable for the job because she only knows Soviet history and does not feel like a good teacher in the new Ukrainian society. Unlike Tamara, who identifies herself as Russia: "*Вона ж визначала себе за матір'ю, яка не дуже, м'яко кажучи, знала свій родовід, – росіянкою*" [1, p. 249] Oliia is most in trouble in matters of self-reflection. Despite the fact that everything is foreign to her here, she does not know where this is not the case, because even the seemingly simple question "where is she from" can worry her mind: "*Звідки? Мама Оля застигла й мовчала. Що вона має відповісти? І справа не в тому, аби знайти правильну відповідь для перевірки. Просто справді, а звідки вона? Можливо, вона з Баку?* […] *А може, вона з селища на Забайкаллі, де ходила до першого класу? А може, з якого-небудь Саратова, де й не бувала ніколи, бо*

звідти втекла від невідомих бід ще її бабуся, за течією Волги аж до Каспійського моря. Чи, може, Оля таки з України? З села, куди скоро поїде батько ставити пам'ятник на могилі своєї матері. Звідки вона? – Мама Оля просто ніколи про це не думала…" [1, p. 116]. The author herself offers them an interesting opportunity to answer this unquenchable question in the novel, who puts human wisdom into the mouth of an innocent dog – they are people from nowhere and everywhere. We learn about this from the first pages: "*нові знайомі, може, люди і непогані. Та здається, прийшли сюди, хоч і давно за моєю міркою, але чи то нізвідки – чи то звідусюди*" [1, p. 31]. The oldest of the women in this family Liliia Tsilyk will soon come to same conclusion: "*Якби раптом взялась вона переписати всі ці рецепти так, щоб з гучним заголовком, як в пані Віри, щоб це вийшла за збірка? «Нічиї рецепти»? «Соціалістичні рецепти»? «Рецепти звідусюди й нізвідки»? Так, здається так було б добре – звідусюди й нізвідки*" [1, p. 77]. It's no coincidence that her mother may have lived in Baku, but she had nothing but a house she didn't want to give up.

It seems that the only one who knew exactly about his origin was a colonel who grew up in the village of Krainovka in the Kharkiv region. But it is clear that during all the years of service in the Soviet army, a ban on being a Ukrainian was etched in his subconscious. Already at a young age he spoke a Ukrainian dialect with his friend from Donetsk: "*Говорили ж майже однаковою говіркою (не при чужих, поміж собою)*" [1, p. 47]. And not only did he like to remember his home with his friend, but also alone: "*Кричав українською посеред карельських сосон, як серед своїх. Хто його там чув? Хіба що диспетчер. Хто його там розумів? Хіба привиди*" [1, p. 171]. The fact that Ivan Tsilyk would like to feel Ukrainian is also indicated in the novel by his participation in the demonstration, where his daughter Oliia once saw him among young people with Ukrainian flags. But he doesn't talk about it at home. The colonel keeps it a secret and never even says the name of his state: "[…] '*у нас', як каже Цілик – я вже знаю – про Україну. Він наче боїться вимовляти назву своєї країни, тільки «у нас» і все – як пароль.* […] *він же ніяк не хоче вимовляти всує це слово – 'Україна'*" [1, p. 173, 197]. And so a unique kind of character is created, always a little scared, without a specific self-feeling and expression of one's own attitude, because Ivan Tsilyk: "[…] *не був ні священником, ні дворянином, ні євреєм, ні ромом, ні буржуазним націоналістом, ні польським офіцером у полоні, ні надто щирим комуністом*" [1, p. 380].

The visible intention of the novel is to arouse personal and national contradiction, even the city is subject to a historical rift, because past events cannot be erased, their influence will continue for a long time: "*Велика страшна країна розбилася й розлилася, як розливається часом олія, куплена на Привокзальному ринку якоюсь львівською пані. Країна розтікалася бруківкою струмочками, ріками. І так просто її не витреш із вулиць*" [1, p. 10]. And so even a city with a rich European past cannot be transformed immediately, because the rule of the communist regime has undoubtedly left its mark on it. Lviv is not portrayed in the book only by the streets, which are symbolically explored by his dog Dom and his blind granddaughter Marusiaa. There are also figures of entrenched inhabitants. The insincerity of these characters is manifested in small lies, for example, Marusiia's second grandmother, Mrs. Vira – native Lviv citizen, who condemns the Tsilyk family for their "sovietism", insists that she names her son in honor of St. George, to whose temple she goes every Sunday. But the truth is that Marusia's father is named Yurii after the famous Soviet cosmonaut Gagarin[1].

The novel makes us think about the white spot in history, Viktorija Amelina also mentions it in an interview about the book: "*There is an episode in the novel where a girl has to tell about her family at school. He takes a photo with his grandfather, who is in the uniform of the Soviet army. But adults tell her it's not what she has to focus on or talk about. A certain white spot is formed. Because, although we can remove Soviet symbols on the walls of a subway station, it is not possible to delete them from family photos. So we have to understand our history in a different way*" [7]. In the novel "*Home for Dome*" we meet characters with different roots and culture, which is not strange for the city of Lviv given the historical events and the whole house on Galan Street is a kind of reflection of the whole Ukraine – people from different parts of the Soviet Union who speak different languages have different traditions, but somehow they have remained for each other, they have come to terms with their constant torment, and now they can hope for the future of their children, who will already know the answers to unanswered questions. At the end of the story, Marusiia and child of Masha represent a new generation, this time certainly Ukrainians, although still marked by the past. And so maybe today it is not the origin and pedigree that is important,

[1] *"І хороше ж ім'я. І Гагарін – сміливий льотчик. Навіщо ж було вигадувати, скажіть, пані Віро?"* [1, с. 289–290]

but the home present, because the house is where we are remembered: "*Дім там, де тебе пам'ятають, – розпорошений, як уламки замерзлих річок над Землею. Я можу зараз сказати «моє місто», та це так само безглуздо, як сказати «моє повітря».* […] *Дім наш, доки він в нас*" [1, p. 381].

References:

1. Amelina Viktoriia. *Dim díla Doma*. Lviv: «VSL», 2017.
2. Foer Jonathan Safran. *Naprosto osvětleno*. Praha: BB art, 2005.
3. Hundorova Tamara *Pisliachornobylska biblioteka. Ukrainskyi literaturnyi postmodernizm.* Kyiv: «Krytyka», 2005.
4. Kautman František. O českou národní identitu. Praha: Pulchra, 2015.
5. Kratochvil, Alexandr: *Paměť a trauma pohledem humanitních věd: Komentovaná antologie teoretických textů*. Praha: Akropolis, 2015.
6. Uljura Hanna. Dvi knyzhky pro radianske mynule. Viktoriia Amelina «Dim dlya Doma». Available at: https://lb.ua/culture/2017/09/06/375749_tilki_plach_nova_ukrainska_proza.html (accessed 20 January 2021).
7. Dekomunizatsiya rodynnykh istoriy u novomu romani Viktoriyi Amelinoyi «Dim dlya Doma». Available at: https://starylev.com.ua/news/dekomunizaciya-rodynnyh-istoriy-u-novomu-romani-viktoriyi-amelinoyi-dim-dlya-doma (accessed 19 January 2021).

Цупікова О.А.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Запорізький державний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ ДІЄСЛІВ КОНСТРУКТИВНОЇ І ДЕСТРУКТИВНОЇ СЕМАНТИКИ У РЕКЛАМНОМУ МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Для лінгвістичних розвідок останніх років характерним є зростання інтересу до вивчення текстів рекламних повідомлень медичного спрямування. Зокрема, серед частиномовних одиниць предмет дослідження мовознавців становлять дієслова найчисленніших груп позитивного і негативного впливу на об'єкт – дієслова конструктивної і деструктивної семантики.

Особливість використання дієслів деструктивної семантики у медичній рекламі полягає в тому, що в більшості випадків вони втрачають у контексті своє негативне забарвлення, оскільки вживаються з іменниками, що позначають різні негативні для людини явища (хвороби, пухлини, запалення, набряки тощо): ***пригнічує*** *віруси та шкідливі бактерії* (“Ентерожерміна Форте”).

Дієслова негативного впливу, що набувають у контексті антонімічних значень, диференціюються за ступенем деструктивного впливу на негативний об’єкт (хвороба, симптом) (повний і частковий вплив), за характером впливу (зменшення інтенсивності, послаблення негативного процесу): ***знищує*** *мікроби* (“Пантестин Дарниця”), ***зменшує*** *біль* (“Ліотон”), ***послаблює*** *симптоми застуди* (“Резистол”).

Значення дієслів з конструктивною семантикою залежить від поєднання з іменниками. Наприклад, дієслово *долати* зберігає свою позитивну оцінну характеристику в поєднанні зі словом *отруєння (*Сорбекс ***долає*** *отруєння, повертає до здорового життя* (“Сорбекс”)*) і* втрачає її, набуваючи негативного значення в поєднанні зі словом *віруси (При застуді спочатку вас* ***долають*** *віруси* (“Резистол”)*).* Аналогічним прикладом є використання дієслова *впливати*: *Амізон на грип* ***впливає*** (“Амізон”) (позитив) – *Алергія* ***впливає*** *на ваше здоров’я і ваше життя* (“Едем”) (негатив).

Дієслова творення можуть втратити свою позитивну семантику й означати зміни, які негативно впливають на здоров’я людини, якщо вживаються з іменниками, що означають несприятливі для людини явища *(Ризик переломів* ***збільшується*** (“Остеопро”)*)* або належать вигаданому персонажеві, що втілює захворювання, проблему *(Бактерія Горлодрая: Тепер я хочу іти далі,* ***рости, розвиватись*** (“Декатилен”)*).*

Як бачимо, в дискурсі медичної реклами чітко простежується роль контекстних і ситуативних умов комунікації.

У межах стратегії впливу на потенційного споживача рекламованих препаратів дієслова сприяють реалізації мовленнєвих тактик. Однією з таких є тактика залякування адресата втратою здоров’я в результаті важких захворювань, шкідливих звичок, впливу несприятливого довкілля, яку реалізують дієслова з семантикою деструкції: ***Прийом антибіотиків*** *порушує* ***мікрофлору кишечника*** **(“Ентерожерміна Форте”),** ***Вірус*** *хоче вимкнути* ***вас із життя і*** *погрожує* ***затягнутися*** **(“Афлубін”).**

Дієслова зі значенням творення **слугують реалізації тактики вихваляння властивостей пропонованої фармакологічної продукції:** *захищає* ***мою печінку від токсинів*** **(“Карсил”),** *позбавляє* ***здуття*** **(“Еспумізан”).**

У рекламному дискурсі медичної реклами простежується певний закономірний взаємозв’язок між формою і семантикою дієслів. Так, дієслова негативної і позитивної семантики активно використовуються у формах дійсного способу теперішнього часу 3-ої особи однини (***перешкоджає, знищує, послабляє, знімає, зміцнює, підвищує, відновлює, посилює*** тощо). Вони не можуть вживатися у формі 1-2-ої особи дійсного і тим більше наказового способу. Результативний ефект цієї граматичної форми зумовлений тим, що за його допомогою розкривається сутність лікарського засобу, його цілющий уплив на організм людини.

Отже, аналіз дискурсу медичної реклами виявив можливість контекстуального прагматичного переосмислення як деструктивної, так і конструктивної семантики дієслів з їхнім взаємним переходом в протилежну групу. Кожна група дієслів виконує певне функційне навантаження в реалізації прагматичного завдання. Їхній оптимальний добір та стилістичний потенціал сприяють реалізації рекламних стратегій і здійсненню спонукально-маніпулятивного впливу на свідомість адресата.

Юрченко І.К.
старший науковий співробітник,
Шевченківський національний заповідник (м. Канів)

ПАТРІОТИЧНІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ КАНІВСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ СТУДІЇ «ЗОРЯНКА»

Канівська літературна студія «Зорянка» розпочала свою діяльність 1967 року при редакції газети «Дніпрова зірка». Членами літературної студії були люди різних професій, об'єднані любов`ю до літературного слова. За більш як півстолітню діяльність літстудійці видали 12 колективних збірок: «Біль і радість» (1996), «Зорянка» Кобзареві» (1999), «Зоряні світанки» (2008), «Канівщина – наш зоряно-медовий край» (2011), «Зоресад» (2012), «Зоряними шляхами Тараса» (2014), «Поезія душі» (2014), «Борітеся – поборете» (2015), «Музи серця» (2015), «На крилах поезії» (2017), «Благословенний Канів» (2018), «Не вмирає душа твоя» (2020).

Аналізуючи творчий доробок літстудійців, опублікований в колективних збірках, ми акцентували увагу саме на патріотичній його тематиці, адже кожна людина є невід`ємною частиною своєї нації, свого народу, який формує свою державу, творить свою національну культуру. Наша держава – Україна. Ми бажаємо бачити її процвітаючою і сильною. Майбутнє України залежить від наших духовних цінностей, від наших дій, від нашого усвідомлення себе єдиним народом, який «В собі плекає кращу долю, / Щоб жити в дружбі, мирі, щасті і добрі» [1, с. 203].

Літературна студія «Зорянка» розгорнула свою діяльність у місті яке вважається унікальним у культурному просторі України. У Каневі, на Тарасовій (Чернечій) горі, знайшов свій вічний спочинок Тарас Григорович Шевченко – поет, художник, мислитель світового рівня, якого ще за життя назвали духовним батьком українського народу. Український історик, етнограф, прозаїк, поет-романтик, мислитель, громадський діяч Микола Костомаров, характеризуючи творчість Тараса Шевченка, висловив думку: «Поезія завжди йде попереду, завжди відважується на сміливе діло; її слідами йдуть історія, наука та практична праця…» [2, с. 148]. Життєвий та творчий шлях Тараса Шевченка – взірець для поетів Канівщини. До його образу, творчості

вони постійно звертаються у своїх віршах. А Тарасова гора – це українська національна Святиня, місце духовної сповіді і натхнення для мільйонів наших співвітчизників, адже «Тут подих Генія – дух нації, вершина, / Який наповнить душу вщерть – в момент… / Тарасова гора – це серце України / Найбільший в світі Волі монумент!» (Віра Носенко «Іду до святої могили») [3, с. 39]. Саме до Канева, як стверджує у своїй поезії Людмила Лещенко, « усі стежки ведуть, / Ведуть до вічного Тараса…» [4, с. 50].

До Шевченківських ювілеїв літстудійці видали три поетичні збірки: «Зорянка» Кобзареві» (1999),«Зоряними шляхами Тараса» (2014), «Не вмирає душа твоя» (2020).У кожній із цих збірок – признання у шані та любові українському пророку, який «з кручі, висоти небес» запевняє нащадків «що сила в нас самих, і не інакше» (Ліна Кучеренко «Про гору) [3, с. 7].

З любов'ю говорять поети про свої почуття до України! «Благословенна предками загиблими¸ / Мені у спадок суджена від них. / Не оцінити золотами й сріблами / Щедрот твоїх небесних і земних.» (Володимир Петренко «Україні») [3, с. 117]. «Любов моя до тебе лине, / Неначе рожа розквіта, / Моя квіткова Україна – / Моя ти доле золота» (Тамара Яковенко «Любов моя, Україно») [3, с. 23].

Вони гордяться, що народилися в найкращій країні, в якій живуть мужні, волелюбні люди. Дорогою ціною дісталася нам воля. За неї заплатили і платять життям мільйони наших співвітчизників. «…Лежать наші кості у Кодні, під Крутами / Нетлінні надії, серця – щире золото / …О, скільки вас, юних, щоб вільними бути нам, / Шаблями потято, багнетами колото… (Федір Руденко «Пам'ять призабуте ожива») [5, с. 43].

Ріст і становлення країни відбувається «не на сльозах приниження, / А на крові нескорених синів» (Володимир Петренко «Україні») [3, с. 118]. Революція Гідності 2013, трагічні події на Майдані Незалежності у 2014, війна на сході країни – ці болючі сторінки історії нашої держави знайшли своє відображення у творчості літстудійців. У 2015 році побачила світ поетична збірка «Борітеся-поборете…», присвячена Героям та борцям за Україну. «Народ повстав, майдан клекоче:/ Жити в покорі – не та мить! / Вкраїнська нація вже хоче / У правовій державі жить» (Віра Носенко «Вбивали Слово на Майдані») [5, с. 11].

Про долю Героїв Майдану, Небесної Сотні, захисників Вітчизни на сході України, про їхню незламність та витривалість, про безмірне горе, що переживають від втрат найдорожчих їхні матері, діти, дружини написали канівські поети у цій збірці. «Ми помрем. А вони будуть жити. / Їх народ буде в душах носити, / Берегти як свічу уночі, / Берегти, берегти не палити, / Щоб тоді уже всім засвітити, / Коли темно стане… / Й День настане!» (Людмила Чупилка «Скільки пафосу…») [5, с. 119].

Любов до своєї Вітчизни починається з любові до своїх батьків, рідного дому, рідної мови. Найрідніша людина на світі – мама. Вона дарує нам життя, ростить, виховує і наставляє, передаючи нащадкам невидиму нитку роду. «Матуся – оберіг родини, / Початок і кінець людини», «Священні матері-Богині / Життя людського берегині» – так величає матерів у свої поезіях Іван Бонь [6, с. 110–113]. «У світі найрідніше слово – Мати… / По вінця в ньому сонця і добра. / Лише матуся може дарувати / Без міри ласки й щедрого тепла» – пише Тетяна Дорошенко [4, с. 39]. А Катерина Піка, оспівуючи материнські руки, «що від горя й біди відвертають», очі, що зігрівають у негоду, серце – «повне ніжності», підкреслює всеосяжність материнської любові [6, с. 134–135].

Рідна мова – найбільший і найдорожчий скарб кожного народу, його історія, культура, світогляд. «Мовонько моя, моє чисте джерельце / Глибина й цілюще плесо твоїх вод. / Мова рідна в кожнім українськім серці, / Лише з мовою ймениується «народ» (Віра Носенко «Притулюся я серцем до слова») [7, с. 69]. Перед читачами постають величні образи наших поетів – Максима Рильського, Володимира Затуливітра, Олекси Кобця. Це їх творча муза, почерпнувши «вогню святого від Тараса й Лесі», завжди стояла на сторожі рідного народу. Це їх поетичний голос буде «В віки прийдешні чайкою кричати: / Ви не розтопчете мій недостиглий колос, / Ви доплекаєте мету мою нащадки?...» (Володимир Петренко «Пам`яті Максима Рильського») [3, с. 117].

Надихає поетів краса і велич природи Канівщини. «Сиві гори, поля, стиглі грона калини, / І стежки, що ведуть в далину», могутній велетень Дніпро. (Катерина Піка «Все чарує» [8, с. 16]. Заворожено вдивляючись у красу рідного краю поети набираються натхнення і снаги для творчості.

У творах літстудійців знаходять відображення і негативні явища, що відбуваються у нашій державі. Болить серце у поетів від того, що пустіють українські села, в пошуках кращої долі виїжджають люди в міста, за кордон. «Ой нашого цвіту ген по всьому світу / Рознесло

вітрами, від Вкраїни-мами» (Олеся Руденко «Ой нашого цвіту…» [8, с. 57]. «Схудало геть моє село, / Мов журавлів, людей зняло, / Кудись і десь далеко в ірій. / Хатинок три в долині сивій / До неба щиро жовто-синім» (Лідія Шкурченко «Надія») [6, с. 74].

Турбує і нездоровий стан суспільної свідомості окремих наших співвітчизників «Ми зрадили всі закони і Божі й Людські / Загубили Віру в Правду, в Любов і Надію, / Продаємо Землю, діти, совістю торгуєм… (Ніна Гордійчук «Майже за Шевченком») [5, с. 124]. «Наплювали в криниці чисті / Геть спаплюжили Божий рай, / Повбирались – в чужім намисті, / І схилились – все забирай… (Тетяна Лаврентьєва «Відчайдушний клич у темряві») [6, с. 79].

Не викликає довіри і діяльність сучасних політиків, які, на думку поетів, не достатньо дбають про свій народ «Від гри політиків / Цинічних і глухих / Залежить доля / Цілого народу. / Вони нам не дадуть / По людськи жить / Відчуть нарешті, / Гідність і свободу.» (Тетяна Дорошенко «Від гри політиків…») [6, с. 43]. «Світ навколо продажний, розбещений,стогне люд від сваволі і зла, / Де ж ми Правду свою розгубили, може Правда у нас й не жила ?» – запитує у своєму вірші «Роздуми педагога» Ніна Гордійчук [9, с. 151].

І їй у відповідь рядки поезії Ліни Кучеренко «Подужаєм»: «Та правда, хоч болить їй, нас не кидає, / не розчаровується в нас і не кляне, / щодалі обрій не зника, а ближчає / й трима на оці нас – тебе й мене. / І ми подужаєм, хай там би що не стало !» [9, с. 27].

Отже, проаналізувавши твори, опубліковані у колективних збірках Канівської літературної студії «Зорянка», ми визначили основні патріотичні мотиви їх творчості: любов до своїх батьків, отчого дому, рідної української мови, України, міста Канева – духовної столиці українського народу. Надихає поетів величний геній Тараса Шевченка. Пишаються вони творчістю відомих українських письменників – Максима Рильського, Володимира Затуливітра, Олекси Кобця та ін. Не байдужі поетам долі Героїв Майдану, Небесної Сотні, захисників Вітчизни на сході України. Патріотизм літстудійців проявляється не лише у замилуванні та любові до рідного краю, його історії та культури, а і у виявленні тих болючих проблем, що хвилюють суспільство.

Список використаних джерел:

1. Зоряними шляхами Тараса «Зорянка» до 200-річчя дня народження Т.Г. Шевченка). – Канів: ВП ТОВ «Родень», 2014. – 248 с.

2. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – Київ: Мистецтво, 1994. – 352 с.

3. Благословенний Канів (до 940-річчя нашого міста). – Канів: ВП ТОВ «Родень», 2018. – 212 с.

4. Не вмирає душа твоя (До 205-ї річниці з дня народження Т.Г. Шевченка). – Канів: ВП ТОВ «Родень», 2020. – 152 с.

5. Борітеся-поборете (Присвячується Героям та борцям за Україну): Збірка поетів Канівщини. – Канів: Родень, 2015. – 140 с.

6. На крилах поезії: Десята збірка канівських поетів літстудії «Зорянка» – ювілейна. – Канів: ВП ТОВ «Родень», 2017. – 138 с.

7. Зоресад: Збірка віршів поетів Канівської літстудії «Зорянка», приурочена до її 45-річчя. – Черкаси: Інтроліга ТОР, 2012. – 160 с.

8. Канівщина – наш зоряно-медовий край: Збірка поетів Канівської літстудії «Зорянка». – Київ, 2011. – 103 с.

9. Поезія душі. – Канів: ВП ТОВ «Родень», 2014. – 248 с.

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Линник К.О.
студент,
Маріупольський державний університет

ПРОЄКЦІЯ ДОРОСЛІШАННЯ В ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ ЛІТЕРАТУРНОГО ФЕНТЕЗІ

На тлі реалій сучасності фантастична література розкриває можливість творення альтернативного художнього світу на відміну від стереотипів масової свідомості. В цьому сенсі форма фентезі, зростаючи із соціально-психологічних проблем суспільства, висвітлює гострі питання психологічного дозрівання особистості читача юнацького віку: почуття відчуження і фрагментарності у переживанні досвіду, внутрішнього конфлікту між конформізмом і свободою вибору, кризою власної автентичності. Актуальним виявляється дослідження психоаналітичного дискурсу художніх творів метажанру фантастики, зокрема зарубіжної прози фентезі для підлітків. Беремо за константу зверненість поетики фентезі до реалізації захисних механізмів психіки за допомогою символізації несвідомих процесів і образного осмислення стресових переживань. Метою проведеного аналізу є визначення в художньому просторі літературного «підліткового» тексту моделей образно-символічного відображення етапів дорослішання, а також концептуалізація авторської рефлексії щодо причин екзистенційної самотності у юнацькому віці. Об'єктом дослідження служить образно-смислове опосередкування в літературному дискурсі проблем дорослішання, предметом – проєкція вікової самодетермінації героя-підлітка в творах Ніла Геймана «Кораліна», «Океан наприкінці дороги» [1]. Услід за психоаналітичним підходом З. Фройда, К.Г. Юнга, Ж. Лакана [2–4], визначимо характерну для творів Ніла Геймана авторську стратегію відображення процесу еволюції особистості через занурення в світ дитини у системі бінарного світосприйняття, осмислення відчуття пограничного стану очима підлітка і формування цілісної картини світу дорослого. Відома завдяки роботам З. Фройда опозиція між енергією життя і деструктивними підсвідомими

прагненнями пояснює причину важкого переходу між цими рівнями: пошук балансу, прийняття небезпечного, подолання страху – деякі з проблем, що виникають на шляху зростання і корелюють із самобутніми образами художнього світу фентезі. Наприклад, архетипні опозиції «свій – чужий», «персона – тінь» репрезентуються в образах батьків та їхніх потойбічних двійників, зумовлюють появу межових знаків «іншого будинку». «темного лісу», «сірого лугу», «хижих птахів».

На кожному із зазначених етапів розгортання художньої реальності творів Ніла Геймана концептуальними виявляються відповідні образи-символи. Так, світосприйняття дитини розкрито через систему протиставлень «я» і «не я» та «моє» і «чуже» – моя родина і сусідська, або «кіт, який був моїм» і «кіт, якого мені принесли, на ім'я Монстр». У ситуації травмуючих подій діти створюють захисну зону «я» і «моє», просторовим втіленням якої у Н. Геймана є образи будинку та родини в минулому, або дитячої кімнати героя і його тіла. Зазначимо, що не випадково шлях у простір нереального не виходить за межі цього будинку: двері в інший світ відкриваються всередину, ніби у підсвідоме – в місце, населене двійниками людей і тварин, тому процес повернення в справжній світ набуває значення руху назовні крізь тунель або темряву густого лісу. Саме тому важливим психологічним досвідом виявляється не відмова особистості від втечі до притулку минулого, а збереження в реальності того, що відповідає ностальгічним спогадам. Тобто у сприйнятті читача формується образ шляху в сторону людських відносин через подолання почуття страху і пошук серед «темряви» і «туману» потаємного. Відзначимо також кореляцію символу дому із структурами психіки: в кожному будинку є горище під дахом, де мешкає персонаж, попереджуючий про небезпеку (образне втілення поняття Супер-его, яке регламентує спонтанні імпульси). Під підлогою є провал в порожнечу або бездонний колодязь – символи архаїчного несвідомого Воно або Ід (через колодязь чаклунство проникає в реальний світ і буде у той же спосіб відправлено назад, тобто пережито). Рівнем Его виявляються створені автором образи кімнат головних героїв, що тяжіють до полярних контрастів: жовтий вмивальник, біле вікно (щільно замкнено на замок). Так виявляється зосередженість свідомості героя на важливих деталях: ключі, дзеркала, потаємні двері, гудзики є знаками переходу, порушення заборони із початком індивідуалізації особистості. Завершується визначена Ж. Лаканом [2] стадія дзеркала, коли розщеплення сприйняття дитини на позитивне і негативне, зустріч

із подвійною реальністю, переростає в досвід сприйняття себе як частини цілісного світу, в якому поряд із реальним «я» існують проекції «моїх» думок і почуттів – магічні помічники або відьма, формується здатність психіки творчо реагувати на виникаючі конфлікти і об'єктивно взаємодіяти з ними.

Наступний другий етап дорослішання представлений межовим простором переходу. Його символами є образи, що виявляють трансформацію особистості. Наприклад, зламані речі, які мають дві сторони свого призначення – марна матеріальна зовнішня форма (наприклад, безногі і безрукі ляльки на пустирі), і магічний внутрішній зміст. У результаті творчої роботи уяви у кожної речі з'являється своя історія, прикріплена до подій в житті людини, що перетворює випадкові явища в ознаки пам'яті. Коридори, брудні дороги, наскрізні отвори, замки з ключами, до яких не дістати, рух по колу, повернення до тієї чи іншої точки інтерпретуються нами, з огляду на реалізовані автором образи, як символи набутого досвіду і усвідомлення часу. Через маленький отвір каменю героїня може розпізнати і потім врятувати душі дітей, на дні відра з водою з'являються силуети людей, прихованих в тумані реальності. Ґудзики замість очей, силуети, що мають сяйво, тканина як живий матеріал і відсутність чітких фізичних оболонок – ці деталі відрізняють персонажів іншого світу від реальних прототипів і виступають маркерами залучення некерованих ірраціональних сил. Щоб залишити героя в світі підсвідомого назавжди, чаклунки пропонують героям віддати очі і залишитися навічно на горищі, у темряві, або бути втопленими. Тут ми маємо можливість виявити характерний мотив втрати зору і дихання, що обумовлено, відповідно до теорії З. Фройда [3], страхом перед втратою власної ідентичності. Тобто остаточне занурення в штучний ідеальний світ не тільки позбавляє реальність сенсу, посилюючи нудьгу, відчуження, страх смерті, але має суттєві негативні наслідки. Водночас перемога дітей над чаклунством підкреслює їхню нову здатність прийняти виклик дійсності і знайти духовний зір, якому вчать традиційні герої-помічники (кіт, старша подруга): інший світ спочатку здавався цікавим, але його ціннісна характеристика негативна, населена істотами-силами, стереотипами, що не повинні існувати, адже змушують залишитися серед них навічно, тоді як дорослішання і рух вперед є природними. Активний опір особистості повертає навколишньому світу фарби, а герою забезпечує збереження власної ідентичності. Емоційний вплив художнього твору дозволяє

читачу зрозуміти, що в прикордонному просторі між дитинством і дорослішанням психіка особистості відчуває ряд конфліктів, але в результаті переходу від дитячої системи протиставлень до синтезу протилежних сторін людина починає ставитися до проблеми не з позиції зовнішніх обставин, які можна обійти стороною, а приймає виклик як можливість змінити себе та світ.

Заключною стадією дорослішання виявляється оформлення у внутрішньому мовленні героїв питань: «Навіщо?», «Чому?», «Для чого?». Ірраціональне зло, на перший погляд, переможене і все стає на свої місця, але потенційна можливість для руйнації залишається у відкритому фіналі творів: автор реалізує цей мотив парадоксальними знаками – рука відьми, шрам, що залишиться назавжди, спогади стають примарними, проте вічними. Герої це усвідомлюють, приймаючи небезпеку необхідною частиною повсякденного життя. Такий тип сприйняття, за логікою психоаналізу, ми визначаємо як дорослий: утвердження чудесного в якості складової частини реального виявляється можливим завдяки наповненню колодязя і освітленню горища «Его» – формуванню самостійності особистості, у проекції якої реальність сприймається не протиставленням опозицій, а цілісним різноманіттям, єдністю інтуїтивно-магічного та матеріально-об'єктивного. Художнє уособлення «Его» дорослого спрямовано йти брудною дорогою до дощової калюжі, що набуває у художньому світі екзистенційного значення сенсу життя завдяки інтуїтивно-магічним спогадам-асоціаціям і нарешті сприймається як справжній океан потенціального змісту.

Отже, самобутньою ознакою проєкції дорослішання в художньому світі фентезі є звернення до образного психоаналітичного аналізу етапів формування світосприйняття і саморозвитку, що реалізуються автором за допомогою художньої образності. У запропонованих психологічних моделях переосмислення сенсу життя на певних вікових етапах встановлено баланс між трьома компонентами свідомості Ід – Его – Супер-Его, що сприяє продуктивному «дозріванню» психіки особистості. При цьому повноцінність сформованого Его відіграє вкрай велику роль в подальшому житті, адже будь-які проблемні точки підсвідомості, не усунені або витіснені в підлітковому віці, можуть бути відображені в проблемах дорослого, відбиваючись як на фізичних, так і на ментальних аспектах життя, перешкоджаючи соціалізації особистості. Простір страшного і небезпечного, створений уявою дитини у якості

захисного механізму, за посередництво фантастичних художніх образів перетворюється із хаосу в керовану реальність – синтез чинників. Невідоме і моторошне виявляється простором художньо-літературної соціальної гри і важливою складовою процесу дорослішання, завдяки якій формується Я-ідентичність особистості юного читача.

Список використаних джерел:

1. Гейман Н. Коралина. Океан в конце дороги. Пер. с английского С. Кононенко. Москва : АсТ: Астрель, 2010. 218 с.

2. Лакан Ж. Стадия зеркала. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/lakan/st_zerk.php.

3. Фрейд З. Введение в психоанализ. URL: http://www.lib.ru/PSIHO/FREUD/lekcii.txt.

4. Юнг К.Г. Человек и его символы. СПб. : Б.С.К., 1996. 454 с.

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Akhmedova Elmira
Lecturer,
Odessa State University of Internal Affairs

TEACHING STUDENT ONLINE: SOME TIPS FOR TEACHERS

All teachers around the world suddenly found themself teaching online and all English teachers are in the same position – and it can be hard to know where to start. The COVID-19 pandemic has caused teachers and students to abandon their physical classrooms and move into emergency distance education settings. Thus, sustaining the quality in education has become a challenge during this transitional period. This paper thesis is dedicated to some the most important aspects of online teaching that help teachers to deliver excellent online English classes in no time at all.

The biggest difference between regular classrooms and online classrooms is that online, in the marvelous land of pre-written lesson plans and one-on-one instruction, teachers must provide constant, focused, student-specific engagement. The author pays attention to some tips for English teachers that certainly help to make on-line lessons bright and effective. It considered as follows:

Choose your platform and teaching tools. Before you start, teachers need to decide on a platform to deliver your online classes. Some teachers choose Google Classroom, which is a free online learning management service for schools. It facilitates collaboration, creativity, file sharing and grading – and of course works well with all other Google platforms, like G Suite for Education, Google Docs, Google Slides, and so on. In addition, there's Zoom, a video conferencing and teaching platform which has exploded in popularity recently. It comes with a built-in interactive whiteboard, space for up to 100 students, file sharing, breakaway rooms for group work and chat features. Zoom has a generous free plan, though sessions can only last up to 40 minutes (at which point you would need to restart the lesson to continue or upgrade to a Pro account).

Technology requirements. As a teacher, you'll need to administer your course, create materials, broadcast your class, interact with your students and grade their work. For efficiency, you'll need a laptop, a desktop computer or a professional tablet. Your students will also need a laptop or computer if they want to fully participate in your classes. However, smartphones or tablets with an internet connection can be used when there's no alternative.

Learning objectives. It can be difficult for students to adjust to online learning, especially when they're joining your class from their homes. Bring them into your lessons by starting all your classes with learning objectives. Use your chat box or interactive whiteboard to share what you will cover during the class and explain what you expect from your students. This will help students focus and feel like they are in a regular classroom. At the end of the class, you can reflect on what you've done together and whether you have achieved what you set out to do.

Create a routine. Do your best to develop a routine in the classroom. This will help your students feel they're in a safe learning environment and makes giving instructions faster and more efficient. For example, you can start with a warmer activity that involves all the students (for example, a game, a review or a few student-centred discussion questions), then go into your class objectives and review homework or project work. Also, make sure you mix study with energising games or mini-breaks and have students share their ideas.

Delivering instructions. Online teaching lets you deliver instructions to all your students verbally and in written format. You can also ask students to confirm their understanding in chat boxes and speak to individuals if they are unclear about what to do. Unlike in a physical class, every student can do this at the same time – so you can check everyone is on track. Depending on which platform you use, there's a good chance you'll also be able to share your materials, documents and presentation slides, and display and use other activities like online quizzes and games with the class, which will help them follow along with ease.

In-class group work. Mix up your activities to keep things interesting. Just because you're online, it doesn't mean students can't collaborate. Many platforms allow you to put students in pairs or groups to work together in designated chat rooms. As a teacher, you can drop in and out of these rooms to monitor how things are going, and give feedback just as you would in a regular class. Google Docs, Etherpad (which requires a download and may be more suitable for older learners) and Dropbox Paper allow your students to

work on collaborative writing. You can also make use of your students' webcams. Flipgrid, for example, lets students record and share their own videos, which is great for making online presentations.

Grading and progress tests. Just as in any regular classroom, you'll need to track your students' progress – both during class and throughout their course. Have students present their own ideas to the class using their webcams, and offer them progress tests through online forms and writing assignments. You could also test students using fun quiz software like Kahoot, or more formal online progress tests with Typeform's test maker [1].

A lot of studies also discuss different instructional strategies. These strategies will help in transforming traditional one-on-one learning to remote learning. Among which are considered follows:

Voice and pitch management. One of the prominent features in online teaching is the voice of the teacher. Literature shows that effective communication between students and teachers is very important. Keeping voice pitch high and practicing vocal functioning like pauses, intensity variation is essential. In traditional class teaching, body language, eye contact, and physical gestures are significant teaching tools. However, in online teaching, teachers should focus more on their voice and vocal functions. A recent study suggests that speaking gently is beneficial for students. You can also keep them on their toes by having every single student in the class respond to your questions by typing in the chat box. That will ensure they pay attention. Incorporating fun digital tools such as Quizlet or Quizizz will help keep learners engaged too.

Formulating teaching strategies to enhance online class interactions. Greater interactivity in online course will enhance the overall online class success rate. Literature depicts that more student and teacher discussion can result in higher interactivity. Online class participation can be one way of enhancing student involvement in lecture. Moreover, discussing case studies and asking questions can result in higher student involvement. Thus, universities should arrange meetings with their colleagues. Through these meetings, devise them methods to develop more interactive online classes. Practicing these methods will encourage student presence and improve learning abilities [2].

These instructional strategies can be practiced by higher educational institutes. The Author shares the view of those researches who state that these approaches will facilitate in delivering online education effectively. First, teachers should maintain slow voice speech and practice vocal functions.

Second, teachers should develop interactive online classes and share class materials. Third and fourth teachers should enhance students learning abilities and get their feedback. Fifth, teachers should think more critically, practically, and creatively. Sixth, teachers should offer flexible teaching and assessment policies.

References:

1. 12 tips for teaching an unforgettable online English class. *Cambridge Assessment English.* Available at: https://www.cambridgeenglish.org/blog/12-tips-for-teaching-an-online-english-class.

2. Mahmood S. Instructional strategies for online teaching in Covid-19 pandemic. *Wiley Online Library.* Available at: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/hbe2.218.

Бондар Т.О.
студентка;
Кайгер Ю.В.
старший викладач,
Одеський національний політехнічний університет

НЕОЛОГІЗМИ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Сучасне суспільство змінюється у зв’язку з розвитком науки, техніки, культури та засобів масової інформації. Лексика кожної мови як дзеркало відбиває різні зміни, що сприяють розширенню старих та виникнення нових сфер номінацій. Саме такі зміни в суспільстві та у свідомості людей впливають на інвентар словникового запасу, який щодня поповнюється новими словами, які відображаються як лексичні представники різних явищ з повсякденного життя. Необхідно відзначити, що зміни дуже швидкі. І тому лексичний склад будь-якої мови вимагає постійного дослідження.

Неологізми не завжди зберігають свою новизну. Тому прийнято їх розглядати з точки зору конкретних періодів часу. Так використовують, наприклад, неологізми з XIX століття, періоду після 1917 року, 1989 року і т. д. [1].

Отже, нові слова, які називають явища, предмети або ситуації називаються неологізмами. Згідно «Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів» термін неологізм визначається як:

Неологізми (від грец. "*neos*" – новий; "*logos*" – слово, поняття) – слова або мовні звороти, створені для позначення нового предмета чи поняття [2].

Розглянемо три головні способи утворення неологізмів у німецькій мові, які виділяє німецький лінгвіст І. Барц. Неологізми утворюються за кількома принципами:

1. Семантична деривація (Neubedeutung) – розвиток у відомого слова нового значення.
2. Словотвірна деривація (Neuprägung) – утворення нових слів з вже існуючих у мові морфем.
3. Запозичення слів з інших мов (Lehnwort) [3].

За період 2020 року в німецькій мові накопичилося багато нових слів, лексика збагатилася новими значеннями, а інші слова втратили свою актуальність. В даний час німецька мова поряд з іншими мовами переживає появу великої кількості неологізмів. Серйозні зміни, які спричинила пандемія COVID-19 в соціально-економічному та політичному житті Німеччини, Європи та всього світу зумовили появу величезної кількості нових слів. Саме німецька мова має одну з найбільших лексичних баз, пов'язану з коронавірусом. Наприклад: *Abstandsgebot, Abstandsregel, Abstandsvorgabe* (постанова або рекомендація під час пандемії COVID-19 дотримуватися певної дистанції між двома людьми в громадських місцях). Усі ці три слова позначають одне й те ж поняття.

Запозичена велика кількість лексичних одиниць з англійської мови. Це зумовлено тим, що англійська мова має великий вплив на мови світу. З кожним роком кількість запозичень з англійської мови в українську мову зростає. Така тенденція спостерігається через швидкий розвиток науки. Не зважаючи на те, що запозичується багато нових слів з англійської мови, в німецькій мові неологізмів, пов'язаних з пандемією коронавірусу, найбільше. Наприклад, велика кількість складних слів, які починаються зі слова *Corona*:

Coronaabstand (необхідна відстань не менше 1,5 метра між людьми);

Coronaalltag (повсякденне життя, позначене обмеженнями та гігієнічними правилами під час пандемії);

Coronaferien (період, в який дитячі садки, школи, університети і т. д. через пандемію закриті);

Coronageburtstag (день народження, у який необхідно відмовитись від святкових заходів для уникнення поширення коронавірусної інфекції).

Пандемія коронавірусу залишила значний слід у житті людей. Тому виникла велика кількість понять, пов'язаних з почуттями, які відчували люди під час цього періоду часу та поняття, що описують їх поведінку, а саме:

– *Coronaangst* (велике хвилювання, тривога пов'язані з зараженням коронавірусом);

– *Coronablues* (меланхолія або депресивний настрій, який стався через обмеження на вихід та контакт);

– *Coronamüdigkeit* (втома та виснаження від усього, що пов'язано з пандемією COVID-19);

– *Hamsteritis* (патологічна тенденція запасатися надмірно великими запасами певних продуктів);

– *Krisenfutter* (їжа, яка вживається у важкій ситуації або під час критичної (особистої) ситуації (у великих кількостях та із задоволенням)).

На певний час життя суспільства перетворилося на те, що всі ті речі, які раніше люди робили, наприклад, у компанії своїх друзів або які вимагали физичну присутність перейшли в дистанційну форму. Тобто такі речі як написання іспиту чи перегляд фільму перейшли лише в онлайн формат. Для найменування таких речей з'явилися наступні неологізми:

– *Onlinefrühstück* (сніданок разом за допомогою відеоконференції, чату або дзвінка);

– *Onlineklausur* (письмовий іспит, який проводиться на навчальній платформі в Інтернеті);

– *Onlineparty* (свято, яке проходить у віртуальному просторі, під час якого передаються зображення і звук);

– *Rudelgucken* (перегляд фільмів, серіалів, телепрограм і т.д. разом з сім'єю, друзями, знайомими (дистанційно)).

Якщо розглянути неологізми-новоутворення – слова, що складаються з вже існуючих у мові компонентів, то можна переконатися, що

більшість з них це складні слова, що складаються з двох компонентів: *Autokonzert, Balkonsänger, Draußenschule, Coronaabitur, Fußgruß, Geisterrestaurant, Kontaktperson, Lockdownspeck, Hybridsemester*.

Підгрупа іменників неологізмів-новоутворень, що створені за допомогою словотвірних афіксів не така велика: *Abstandshalter, Balkonklatscher, Coronamüdigkeit, Geistermeisterschaft, Netflixparty, Onlinefrühstück*. Проте неологізми-дієслова, що утворені від іменників, складають більшу групу: *freitesten, overzoomed, teamsen, videochatten, zoomen.*

Наступною групою неологізмів є неологізми-словосполучення, що утворені на основі перетворення цитат у термін: *New Normal, Quarantine and chill, partieller Shutdown.*

Найменшу групу по відношенню до кількості неологізмів складають семантичні новоутворення. Це неологізми, утворені в результаті семантичної деривації, тобто на них вплинули семантичні інновації, які не змінили морфологічну структуру слова: *Hotspot.*

Найбільшу групу неологізмів складають неологізми-запозичення, наприклад: *Homeworking, Open-Air-Party, Onlineparty, Faceshield, Lockdown, Smartoffice, Staycation, Zoomcall*.

Підсумовуючи можна відзначити, що життя суспільства – постійний рух. Це великі, малі й зовсім непомітні зміни та події, поява значних і малозначних або навіть зовсім неважливих, але раніше не існуючих або непомітних факторів будь-якого роду – починаючи від нових предметів споживання, продуктів виробництва, і закінчуючи новими культурно-естетичними й соціально-політичними ідеями. Всі ці зміни, створювані суспільством, вимагають та отримують відповідне словникове оформлення у вигляді назв (номінацій).

Список використаних джерел:

1. Гінка Б.І. Лексикологія німецької мови. Лекції та семінари: Навчальний посібник. – Тернопіль, 2010. – 416 с.

2. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – Київ: Либідь, 2001. – 224 с.

3. Barz I. Grundlagen der Lexikologie.Terminologie / I. Barz. – Leipzig, 1998. – 258 p.

Golubova Nataliia
Lecturer,
Interregional Academy of Personnel Management in Khmelnitsky

USING CORPUS-BASED APPROACH TO TEACHING ENGLISH

The development of science today makes it possible to teach a foreign language at a completely different level using information technologies. Information and communication technologies (ICT) usually include Internet resources, electronic textbooks, dictionaries, reference books and various types of communication, etc. We are interested in electronic or linguistic corpus, which can already be considered a necessary component of information and communication environment for teaching a foreign language.

Methodologies of corpus linguistics can be a future-oriented tool in the theoretical and practical teaching of a foreign language. Corpus linguistics is a branch of computational linguistics that develops general principles of construction and usage of linguistic corpora (text corpora) by the aid of computer technologies. A linguistic or language corpus of texts is a large, electronically presented, unified, structured, tagged, philologically competent array of linguistic data intended for solving specific linguistic problems. Thus, resources of linguistic corpora can be considered as an integral methodological component in teaching a foreign language. Furthermore, corpus analysis should be considered as a way to independently obtain information for a student of language and literature.

There is a special type of corpus for educational purposes. Corpora of this kind can be used in linguistic analysis to identify lexical or syntactic errors during mastering a foreign language, which helps to establish the frequency of certain types of language errors. Such data is necessary to develop plans and methodological techniques for further correction in language teaching. Such corpora are also used in teaching theory of translation.

Our experience with corpora is based on trying to use them in the lexicology course of Modern English. There is a number of different English-language corpora (British National Corpus, Corpus of Contemporary American English, etc.). Acquaintance with these corpora demonstrates a wide range of possibilities not only for the researcher, but also for the student as part of individual work.

In the course of lexicology, attention is traditionally paid to the British and American variants. On the basis of the British National Corpus (BNC) it is possible to conduct a contrastive analysis of not only lexical and grammatical features, but also the frequency of using certain words and their collocations with the Corpus of Contemporary American English (COCA). Morphological and derivational structures of words can also be taken into account [2].

The corpus must represent full information about a lexical unit under study and at the same time give a true picture of using it in the speech of a native speaker. Program, which helps to analyze large scales of texts and identify the regularity of using the lexical units is called concordance. Concordance searches for a specific phrase, word or grammatical phenomenon in the corpus. Then it opens a new window with a specified number of text fragments containing the desired units. Based on the information received, we can draw a conclusion about the functions and usage of the lexical unit in a specific language environment.

For example, computer corpora can demonstrate that okay is far more common in speech than in writing.

They can also worry us by indicating that although we all know a phrase like *It's raining cats and dogs* this completely fails to appear even in a large corpus of spoken English.

However, before using the linguistic corpus in the educational process one should take into account the following conditions:

– ICT competence (competence in usage of information and computer technologies) [1];

– linguistic competence (reference level of a foreign language).

Some time ago linguists were considered main users of language corpora, but times change. Nowadays it is an important tool for teaching a foreign language, therefore, more and more textbooks and curricula are now corpus-oriented.

Our scientific is particularly devoted to the use of the linguistic corpus directly in the educational process. Corpus can be used to determine the exact meaning of words, as there are many examples of polysemy. It is possible to use the corpus to teach Verb Patterns, since it is much easier to present this material using «live» examples.

It is also possible to use corpora to test students' knowledge of the material they have already learnt. In addition to it, you can use the corpus to compose lexical, grammar an examination tasks or to create projects.

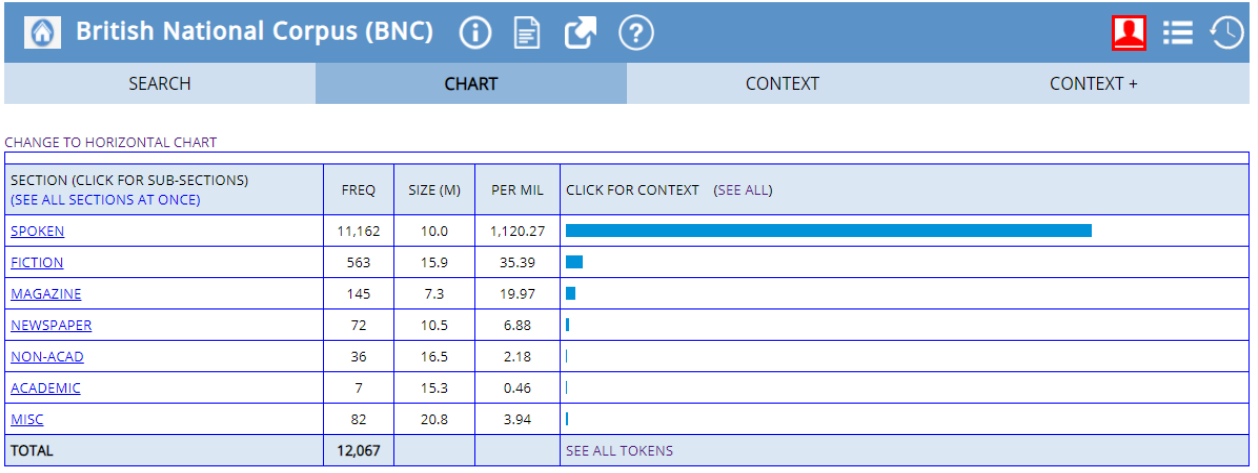

Figure 1. Frequency analysis of the word *okay* in British National Corpus

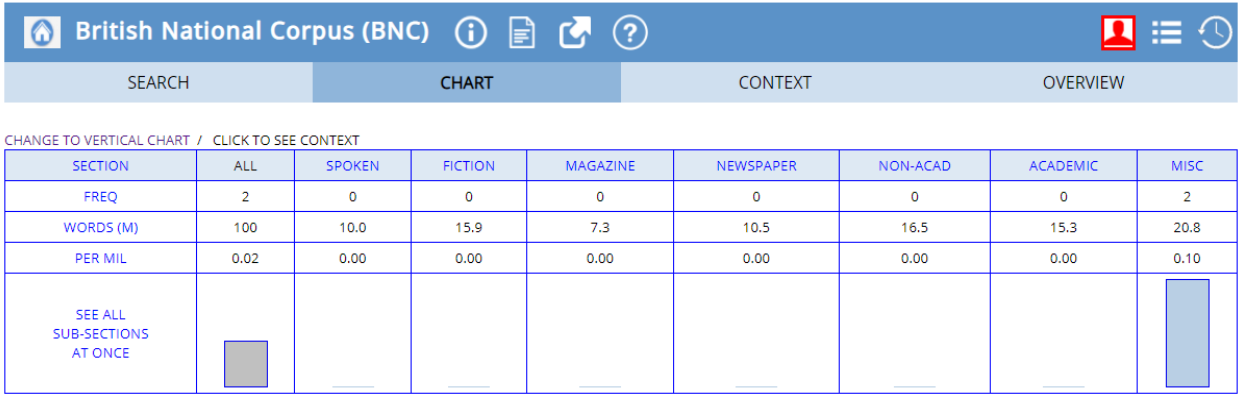

Figure 2. Frequency analysis of the phrase *It's raining cats and dogs in* British National Corpus

Thus, using linguistic corpora in teaching a foreign language makes it possible to evaluate usage of various word formations and word combinations directly by native speakers, i.e. learn «live language». Moreover, the linguistic corpus makes it possible to track changes and transformations in the language as it is constantly updated; allows learners to make their own research and analyze different types of language units.

A quick overview of the corpora capabilities confirms the relevance of addressing them in order to conducting not only various kinds of scientific research itself, but also with the aim of attracting such resources in teaching foreign languages. For teachers, the linguistic corpus is new opportunities in the methodology of teaching foreign languages.

References:

1. Evstigneev M.N. The structure of ICT competence of a foreign language teacher. *Language and culture.* 2011. No. 1 (13). P. 119–125.

2. Mark Davies. Using corpora to research lexical changes in Late (and Early). *Modern English.* URL: http://corpus.byu.edu/coha/files/davies-lexical-2015.pdf.

3. British National Corpus. URL: http://www.natcorp.ox.ac.uk.

4. Corpus of Contemporary American English. URL: http://corpus.byu.edu/coca.

Hotsuliak Ivanna
Student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

COMPARATIVE ANALYSIS OF GERUND CONSTRUCTIONS IN TWO TRANSLATED VERSIONS OF «THE CATCHER IN THE RYE» FROM ENGLISH INTO SPANISH BY CARMEN CRIADO

The gerund is considered to be a good way to express the duration of the action without pointing to the beginning and without any reference to the culmination or completion: it expresses the duration of the event in progress [1]. These expressive possibilities of the gerund allow its use with different predicate functions:

– as an expression of different circumstances (modal, temporal, causal, conditional, etc.) of the main verb;

– as an adjunct to the direct object, in «caption» statements and other less frequent uses.

Evidently, it is also used in numerous verbal periphrasis, where the progressive or durative meaning of the event is stressed with different auxiliary verbs (*estar, venir, ir, llevar, quedarse, seguir, continuar*, etc.): sigue / va / viene / está escribiendo, pintando, leyendo, etc.

Any manual of style warns of the main wrong uses of the Spanish gerund [3]. Among these uses, the most notable is the one that rejects the use of the gerund that denotes posteriority (se licenció en matemáticas, *doctorándose* dos años más tarde) because of the evident contradictions between these events (se licenció *doctorándose*…), and the explanatory gerund of the relative clause (trajeron un paquete *conteniendo* libros = trajeron un paquete *que contenía* libros), because the origin of the relative clause is the most general and traditional one of the language and the most used in all the varieties of Spanish.

In view of all of the above, some subtle uses of the gerund in the two versions of *El guardián* that we are studying are provided belove.

In (1) the use of Imperfect tense is compared in (a) (miraba) with the gerund *mirando* in the corresponding version of (b), in the periphrastic construction *podía sentirlo mirando*.

1 (a). Le sentí en el borde de la ducha, justo detrás de mi sillón. *Miraba* a ver si estaba Stradlater. entraba en el cuarto si él andaba por allí.

1 (b). Podía sentirlo de pie en el borde de la ducha, justo detrás de mi sillón, *mirando* a ver si estaba Stradlater.

The choice is very accurate and consistent with the form of the verb in the preceding sentence:

1 (a). Le *sentí* en el borde de la ducha, […] *Miraba*…

1 (b). *Podía sentirlo* de pie en el borde de la ducha, […] *mirando* a…

Out of context, the Imperfect tense that expresses the duration in (a) *miraba* or *estaba mirando* is a better choice than *le sentí*.

On the other hand, in (b), the event is expressed in a durative sense *podía sentirlo* and, coherently, with the gerund *mirando* the durative sense is more explicit and emphasized.

The two forms, *miraba* and *mirando*, show the meaning of the unfolding event, but the gerund *mirando* does so in a more emphasized way, according to the form of the preceding event (*podía sentirlo*), also in a durative sense.

In the cases of (2) the gerund periphrases are alternated with *estar* (*estaba durmiendo, qué estás haciendo*) with the corresponding simple forms of the durative sense in the past (*dormía*) or in the present (*qué hago*).

2 (a). – ¡Oye, Ackley!

Nada. *Dormía* como un tronco

2 (b). – ¡Eh! ¡Ackley! Esa vez sí lo oyó. – ¿Qué demonios te pasa? – dijo–*Estaba durmiendo*, por Dios vivo.

2 (a). – ¿Qué haces? – ¿Cómo que *qué hago*? *Estaba a punto de dormirme* cuando os pusisteis a armar ese escándalo.

2 (b). – ¿Qué demonios *estás haciendo*? – dije.

– ¿Cómo que qué demonios *estoy haciendo*? *Estaba intentando dormir* cuando empezasteis a hacer todo ese ruido.

3. (a). Aunque le odiaba a muerte siempre *estaba llevándole* la cuenta de con quién salía y con quién no.

3 (b). Aunque le odiaba a muerte, siempre *llevaba* la cuenta de con quién salía y con quién no.

Precisely because of this equivalence (*siempre estaba llevándole la cuenta = siempre llevaba la cuenta*) in some manuals it is warned of the resonances of these gerund periphrases with *estar*, typical of English (where they are very frequent), and a certain prudence is recommended in their use in Spanish, because its meaning is expressed very well with the simple form of the past (*dormía*), the present (*duerme*), or even the future (*dormirá*), with a progressive or usual sense [2].

In any case, we can point out and underline that, although both examples display the continuous or usual sense of the event in the past (*dormía = estaba durmiendo*) or in the present (*qué haces = qué estás haciendo*), the periphrastic form of a gerund with *estar* is clearer and more expressive than the simple corresponding form.

With these details and the right choice of coherence in (1b), the gerund periphrases with *estar* in the examples of (2) seem to manifest a greater expressiveness of the durative meaning of the events.

From this conclusion, based on the examples of (2) about greater and literal (specialized) expressiveness in Spanish that display durative sense of the event in the development of the gerund periphrasis with *estar*, the systematic use of this periphrasis can be explained in the two versions, (a) and (b) in the examples of (3).

3 (a). De pronto me sentí como si *estuviera desapareciendo*.

Fuera de clase *estaba siempre gritando*. A veces le ponía a uno nervioso.

Estoy tratando de ayudarte. *Quiero ayudarte* si puedo.

3 (b). Después de cruzar la carretera me sentí como si *estuviera desapareciendo*.

Fuera de clase, siempre *estaba gritando*. A veces te ponía nervioso.

Estoy tratando de ayudarte. *Estoy tratando de ayudarte*, si es que puedo

The last of many examples cited in the previous paragraph corroborates our interpretation of the greater, more grandiloquent expressiveness of the durative meaning of the unfolding event of these gerund periphrasises with *estar*.

Because in version (b) of this example, reiteration (*estoy tratando de* ayudarte. *Estoy tratando de ayudarte*, si es que puedo) is preferred over the variety of (a) (*Estoy tratando de* ayudarte. *Quiero ayudarte* si puedo).

Let us remember that the narrator is the young Holden Caulfield, an adolescent, with repetitive language, somewhat simplistic and somewhat emphatic at times.

The systematic use of gerund periphrasis with *estar* in both versions (a) and (b) of the examples in (3) also shows a certain expressive coherence with that condition of the young narrator in the events where he intervenes or in the narrated events of other characters.

References:

1. Bobes Naves, María del Carmen (1975) Sistema, norma y uso del gerundio castellano. *Revista española de lingüística*, no. 5, pp. 1–34.

2. Demonte V. (1991) *Detrás de la palabra. Estudios de Gramática del Español.* Madrid: Alianza Universidad.

3. García Negroni M.M. y otros, *El arte de escribir bien en español*. *Manual de corrección de estilo* (2004), ed. corr. y aumentada, Santiago Arcos, Buenos Aires, 2006.

4. Lepre Pose Carmen (2006) El gerundio de posterioridad, un proceso de cambio. *Actas del XXXV Simposio Internacional de la Sociedad Española de Lingüística*, pp. 1060–1085.

5. Salinger J.D. (1945) *The Catcher in the Rye*; *El guardián entre el centeno*, trad. Carmen Criado, Alianza, Madrid, 1978, 1ª. ed.; 20ª. reimpr., 1995.

6. Salinger J.D. (1945) *The Catcher in the Rye*; *El guardián entre el centeno*, trad. Carmen Criado, Alianza, Madrid, 2ª. ed. revisada, 2007; 3ª. reimpr., 2012.

Греков В.О.
викладач англійської мови,
Миколаївська гімназія № 2, м. Миколаїв

ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ РОБОТИ З ТЕКСТОМ У 6-8 КЛАСАХ СЕРЕДНЬОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Текст – набір послідовних речень, не обов'язково пов'язаних безпосередньо між собою, але покликаних у вигляді смислової єдності висловити певну закладену автором ідею (визначення автора тез). У ССНЗ використовується як інструмент відпрацювання низки навичок учнів (аудіювання, читання, переклад, написання відгуків, творчих робіт тощо).

Типи текстів для перекладу з точки зору функціональної стилістики пропонуємо поділяти за 5ма функціональними стилями – художній, публіцистичний, науковий, офіційно-діловий та розмовно-побутовий.

За рівнем складності тексти поділяються відповідно до середнього рівня учнів класу із урахуванням особливостей навчальної програми на рік та КТП (табл. 1).

Принципи роботи з текстом (різновиди вправ):

– за метою розвитку особистості поділяються на вправи логічні, екстралінгвістичні, лінгвістичні (фонетичні, лексичні, орфографічні, морфологічні, граматичні, синтаксичні), мнемонічні, творчі (аналітичні та синтетичні). Поділ не означає, що одна і та сама вправа не може одночасно розвивати два або більше типи навичок особистості, проте фокус у певних вправах спрямований більше у відповідний указаний бік.

Логічні: упорядкування фрагментів тексту, завершення речення або словосполучення, формулювання прогнозів та висновків, відновлення та відтворення фраз із пропущеним словом, встановлення антонімів та синонімів, виявлення зв'язків між персонажами тексту та подіями, їх причинами, мотиваціями, наслідками тощо.

Екстралінгвістичні: питання географічного, історичного, фактичного характеру, що стосуються понять та особистостей, наявних у тексті, відомостей про автора і под.

Таблиця 1

Поділ текстів за рівнем складності

Elementary / Beginner (A1-A2)	Pre-Intermediate / Intermediate (A2-B1)	Upper-Intermediate / Advanced (B2-C1)
•текст простіший, тривалість аудіодоріжки не перевищує 1,5хв; •Лексика до тексту подана детально, з перекладом та наочними прикладами	•текст середньої складності, різноманітна тематика; тривалість аудіодоріжки від 1,5 до 3хв; •лексика до тексту подана з тлумаченнями замість перекладів, приклади слід складаи самостійно	• текст високої складності; тривалість аудіодоріжки від 2 до 5 хвилин, темп та акценти можуть варіюватися •Лексика до тексту подана тезово і супроводжується завданням підвищеної складності

Джерело: розробка автора

Мнемонічні: стосуються розвитку пам'яті – відтворення уривків тексту, слів, відновлення пропущених фрагментів, завершення слова за його початком, опитування стосовно фактичної інформації (дат, кількостей, даних) і под.

Творчі: спрямовані на розкриття артистичного потенціалу дитини: замальовки персонажів або місць, що мають безпосереднє відношення до обраного тексту, створення рольової гри або діалогу (із або без залучення реквізиту за бажанням); створення діаграм, графіків, статистичне впорядкування даних наочним чином; вибірка низки фотографій або відео з теми із коментарем іноземною мовою; написання творчої роботи або есе (від імені головних або другорядних героїв тексту), мораліте, роздуму, вірша тощо. Не обмежувати дітей у виборі якогось одного виду діяльності у випадку творчих завдань, кожен має можливість обрати те, що відповідає його сильній стороні.

Лінгвістичні: спрямовані на розвиток мовленнєвої компетенції учня.

Фонетичні: стосуються тренування вимови власних назв та складних випадків, наприклад, слів іноземного походження, запозиченої лексики тощо. Також у фонетичні вправи може бути зараховано додаткове завдання вимовити той чи інший фрагмент тексту з різними акцентами, дотримуючись відповідних правил вимови (у випадку, якщо рівень учнів дозволяє), з метою створення у учнів розуміння базової діалектології та різноманітності акцентів англійської мови за територіальним розташуванням мовців. Окрім того фонетичні вправи вдосконалюють інтонаційне оформлення мовлення учнів, їх уміння емоційно забарвлювати почутий або побачений текст під час усного відтворення, відчуття мелодики іноземної мови і под.

Лексичні: спрямовані на розширення, урізноманітнення та вдосконалення словникового запасу учнів іноземною мовою, а також встановлення зв'язків між лексемами з метою їх більш успішного запам'ятовування, відтворення та розуміння. Серед ефективних можна назвати:

- підбір антонімів та синонімів до вказаної лексеми;
- підбір спільнокореневих слів – бажано з різних частин мови;
- підбір слів зі спільними морфемами (префіксами, суфіксами)
- створення «павутинки», низки слів або майнд-картки;
- групування лексики за тематикою або частиномовними ознаками;
- знаходження у тексті питомої та запозиченої лексики (у випадку наявності), виявлення її походження;
- встановлення денотативного та конотативних значень певних лексем, складання словосполучень та типових речень.

Морфологічні спрямовані на розвиток в учнів навичок словотвору, вміння розрізняти і утворювати різні частини мови від наявної лексики. Зокрема, до них відносяться:

- вже згадане вище утворення подібних слів, але за допомогою певних морфем (useful, helpful, hurtful, merciful; irregular, irrelevant, irrational, irreversible);
- віднайдення у тексті слів, що відносяться до певної частини мови, та спроба пояснення, за якою ознакою було виявлено приналежність (-less – суфікс прикметників, -ly – зазвичай суфікс прислівників тощо).

Іншим різновидом морфологічних вправ є ті, що стосуються часових, видових та станових форм дієслів та віддієслівних лексем. Спрямовані на засвоєння способів утворення герундіїв, дієприкметників,

дієприслівників теперішнього та минулого часів, пасивного стану у відповідному часі.

Синтаксичні вправи покликані закріпити в учнів принципи розуміння структури речення, його актуального членування, порядку слів, пунктуаційних особливостей. Для цього з тексту доречно відокремити, припустимо, службові частини мови, що допомагають утворенню складних речень – наприклад, сполучники (єднальні, протиставні, і под.), і попросити учнів утворити кілька однотипних речень, використовуючи один і той самий сполучник, аби закріпити граматичну тему.

За часовим відношенням до читання або прослуховування тексту поділяються на:

А) Попередні (претекстуальні): опитування учнів стосовно загальних знань з тематики тексту (місця, особистості, відомості про автора, власний досвід учнів з теми); гра «вгадайте, про що буде текст, за його назвою»; виділення у тексті власних імен та назв з метою тлумачення, пояснення або запам'ятовування їх орфографії; короткий огляд незнайомих лексем та конструкцій, присутніх у тексті; РЕГЛАМЕНТ 5–10 хв.

Б) Синхронні з часом прослуховування (текстуальні) (у випадку аудіювання) або читання безпосередньо тексту: короткі питання про присутні у тексті граматичні конструкції (найменування без детальних пояснень), надання синонімів або антонімів до нової лексики; уточнення щодо відомостей географічного, історичного або фактичного характеру (іноземною мовою); впорядкування перемішаних фрагментів тексту; РЕГЛАМЕНТ 20–25 хв.

В) Посттекстуальні – дискусія/дебати, монологічний аналіз прочитаного/прослуханого, створення діалогів/інтерв'ю/прогнозів/ графічних матеріалів/статистичних таблиць/ порівнянь та аналогій. РЕГЛАМЕНТ 10–15 хв. + час виконання домашнього завдання.

Отже, застосовуючи зазначений вище спектр принципів роботи з текстом, можна забезпечити ефективне його опрацювання як результат навчального зайняття з англійської мови як першої іноземної у 6–8 класах ССНЗ.

Yemets Nataliia
Teacher,
Korunets Department of English Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University

IN SEARCH OF EGOCENTRICITY IDENTIFICATION METHOD OF POETIC TEXTS

Poetry is the embodiment of a special way of thinking, self-reflection and the identification of the author's personality. The question of reflection and self-reflection has been widely investigated starting from Aristotle's poetics and till now in frames of dominant scientific paradigms [1]. Despite the numerous approaches, the phenomenon of the author's presence in the text remains in the center of scientific attention due to the fact that poetry is characterized by the high subjectivity level explained by the artistic author's identity with the specific worldview reflected in the texts. Moreover, the picture of the world in the poetic texts unveils only in the cooperation with addressee – the reader who interprets the author's intentionally implied meanings by integrating them into his/her own worldview. Consequently, we can state that the conceptual space of the poetic text is formed in the plane of two self-referential planes overlapping thus forming a unique poetic text world.

Poetry demands a specific reader's ability for poetic text decoding. Poetic texts, according to R. Tsur, can be read and interpreted in different ways – superficially (quickly) and meditatively (slowly) [2]. Such techniques determine instant or prolonged image categorization enabling to uncover aesthetic feelings and intentions of the author. Reader's poetic texts decoding requires a particular competence as the language in its poetic form has a unique organization.

Egocentricity in the poetic texts is explicated by the lingual self-reference representation which on the text level is actualized in the egocentric propositions – metaphoric constructions that have the egocentric words in their structure.

According to O.P. Vorobyova, metaphor serves as an effective instrument of self-reflection and structuring at the same time forming a certain linguodidactic scenario [3, p. 82]. The universal mechanism of metaphor explains numerous multi-disciplinary researches in this field opening new investigation perspectives.

Egocentric worldview presents itself as a hierarchical structure of author's reality interpretation that consists of genre, textual, lingual and conceptual aspects of its realization. Thus, the genre aspect is predetermined by the poetics peculiarities. In the textual aspect, egocentricity is represented by the key textual fragments. The lingual aspect embraces textual egocentricity markers. The conceptual plane rests upon the three preceding factors modeling the highest level in the poetic texts hierarchical structure.

For poetic texts egocentricity actualization interpretation we suggest implementing Gerard Steen's five-step method [4]. This method uncovers conceptual structures of the metaphoric constructions that, according to the author, have objective markers in the text and, therefore, are the subject to systematic analysis. The method presupposes an inductive approach to metaphor analysis – from lingual to conceptual structures. Consequently, implementation of the method ensures the objectivity of metaphor interpretation [ibid., p. 59].

The first stage of egocentricity interpretation embarks on identification of the ego-marked metaphoric constructions. For example, in S. Plath's lines *"I make houses shrink / And trees diminish / By going far / ...",* the words *"shrink"* and *"diminish"* are used metaphorically for doer's particular actions description.

On the second stage, we transform the lingual expression of conceptual structures into the series of propositions with their identification as belonging to target (t) or source (s) domain [4, p. 32–33].

Stage 2
P 1 (MAKE HOUSE t SHRINK s I t)
P2 (MAKE TREE t DIMINISH s I t)

The next stage outlines the formula of "open comparison" [4, p. 8–11], which states that the action *(F)* in the target domain and agent *(a)* in the source domain posses a certain similarity *(sim)* that allows comparing the actions of *"I-agent"* with the unknown agent's actions of diminishing ("trees", "houses", etc.).

Stage 3

SIM	SIM
[F (I)] t	F (I)] t
[MAKE SHRINK HOUSE (a)] s	[MAKE DIMINISH TREE (a)] s

Then the open comparison is transformed into a formal "analogy structure" [4, p. 21].

Stage 4
SIM
[(TO MAKE SMTH LESS IMPORTANT) I] t
[MAKE SHRINK, DIMINISH (AGENT POSSEING POWER/ABILITY TO CHANGE SIZE)] s

To fill the unknown *F* and *a* in the open comparison, we use the dictionary definition of the components that sends to the typical to this domain functions (the action of diminishing in our case) and agents. Consequently, at the next stage, we identify the mapping mechanism that enables to establish the connection between certain conceptual domains elements.

Stage 5
MAKE SHRINK, DIMINISH > MAKE LESS IMPORTNANT
AGENT POSSESSING POWER TO CHANGE SIZE > I

It should be stressed that the identified mapping mechanism allows predicting the further possible analogy of domains elements. For example, having identified *"I"* as *"the agent possessing power"*, we can assume that this *"I"* might be characterized by power, control, influence, and cruelty.

The presented method of egocentric contexts identification outlines the procedure of egocentricity actualization interpretation of the poetic texts. The five-step analysis procedure presents an objective approach to metaphor identification, which through the egocentric metaphorical propositions unveils poetic texts egocentricity.

References:

1. Аристотель. Сочинения в четырех томах. Москва : Мысль, 1976. Т. 1. 550 с.

2. Tsur R. Toward a Theory of Cognitive Poetics. Amsterdam : Elsevier Science Publishers, 1992. 549 p.

3. Воробйова О.П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях. *Мова. Людина. Світ: До 70-річчя професора М. Кочергана* : зб. наук. статей / відп. ред. О.О. Тараненко. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 72–86.

4. Steen Gerard J., et al. A Method for Linguistic Metaphor Identification. Converging Evidence in Language and Communication Research. Vol. 14. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2011. 238 p.

Захарова О.Р.
студентка,
Маріупольський державний університет

ВІДБИТТЯ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ВИРАЗАХ

Усталені вирази присутні в мовленні всіх користувачів одного лінгвістичного коду, які мають однакові знання, досвід і навіть точки зору [3]. Справді, коректне вживання цих виразів вимагає не лише спільного знання мови та культури, а й також сприяє створенню певної мовної солідарності між її носіями. Але лінгвістичні дослідження звернули увагу на усталені вирази лише відносно недавно, адже впродовж довгого часу вони залишались синонімами фольклору й народної мудрості та не фігурували в класичних дослідженнях з французької мови [1].

Проте фразеологічні одиниці присутні у всіх мовах як їхні унікальні елементи, що тривко увійшли до вживання; ці елементи на сьогодні викликають підвищений інтерес у лінгвістів, які зі свого боку усвідомлюють рясну присутність усталених виразів у кожній мові. Фразеологізми більше не розглядаються лише як прості народні вирази певної мовної спільноти, але як один з основоположних елементів мови, який потрібно опанувати, щоб здобути справжню комунікативну компетентність у всіх її складових. Неможливо також ігнорувати той факт, що фразеологічні одиниці (особливо ідіоматичні вирази) є частиною лінгвістичного «ринку» мови та мають велику соціальну цінність [1].

Деякі історичні аспекти життя народу чи його культури й сьогодні живуть у спогадах людей завдяки фразеологізмам, що передаються з покоління в покоління. Ці фразеологічні одиниці розповідають нам про історію чи звичаї минулого та становлять значну частину культурної та мовної спадщини країни.

Наприклад, сучасна французька мова і в наші дні зберігає середньовічні вислови, такі як *rester sur le carreau* («залишитися з носом») або *mettre la lumière sous le boisseau* («тримати в незнанні») – вирази, що стосуються повсякденних ситуацій, які ми також переживаємо сьогодні. Інший приклад, фразеологізм *tomber dans les*

pommes («втратити свідомість»), який широко використовується у Франції для вказівки на стан фізичного дискомфорту, походить від виразу *tomber dans les pâmes* (зомлівати) [5], який сягає XVIII століття. Походження цього виразу приписують Жорж Санд, яка у листі до Мадам Дюпен написала, що вона «*est dans les pommes cuites*», намагаючись передати, що вона перебуває у стані глибокої втоми, порівнюючи цей вираз з висловом *être cuit*. Під впливом дієслова se pâmer (зомлівати) й виникла інтерференція слів *les pâmes* та *les pommes*.

В одній зі статей газети «Le Figaro» [4] знаходимо декілька прикладів образних та ідіоматичних висловів із важливим історичним та культурним змістом, що з часом зазнали деяких трансформацій. Так, у 1690 році *tailler des croupières à quelqu'un* («заподіювати неприємностей» у сучасному перекладі) позначало «змусити когось втекти через постійні знущання і навіть цькування» (аналогія з вершниками, що до останнього переслідували своїх ворогів, погрожуючи зірвати їхні наспинні ремені). Автор пояснює, як значення виразу розширилось і в офіційному мовному регістрі стало синонімом своєї сучасної, спрощеної версії – *tailler un short à quelqu'un* («завдати шкоди фізичній цілісності людини» у прямому значенні, або ж, фігурально, його моральній цілісності, тобто «підірвати репутацію»).

У ту ж саму епоху, додає автор, *être dans de beaux draps blancs* («потрапити як кури у щі») позначало «стати об'єктом знущань, потрапити у незручну ситуацію». В ході своєї еволюції вислів втратив прикметник *blanc*, але зберіг іменник les *draps*, слово, яке й містить ідею незручності ситуації [2].

Ще один цікавий приклад того часу – фразеологізм *aller par quatre chemins*, що в наші дні використовується в негативній формі *ne pas aller par quatre chemins* [2] («*ходити коло та навколо*»). Ідея цього фразеологізму дуже проста: коли ви хочете якомога швидше дістатися з однієї точки в іншу, ви обираєте шлях, який здається вам найбільш слушним. Ні в якому разі у вас не виникла б ідея пройти по черзі чотирма різними шляхами. Цей метафоричний вислів датується серединою XVII століття.

Фразеологічні вирази є відгомонами минулого, які залишаються як частина мовної та культурної спадщини, символу народної культури країни, що передає історію та традиції минулого. Іншими прикладами такої спадщини можуть слугувати наступні вислови [3]:

– *la cinquième roue du carrosse* («п'яте колесо до воза») належить до епохи візків та екіпажів, а саме до винаходу автомобілів;

– *être au bout de son rouleau* («не мати ні копійки») походить від згорнутої форми сувоїв в середні віки;

– *prendre des vessies pour des lanternes* («приймати бажане за дійсне») – складений вислів, що містить у своїй конструкції згадку про предмет часів Середньовіччя, який в сучасному світі вже не знаходить належного застосування в схожих цілях (*lanterne*);

– *mentir comme un arracheur de dents* («брехати як сивий мерин») робить відсилання на професію, яка нині вже не існує (*arracheur de dents*).

Анімалістичні фразеологізми, такі як *mettre la charrue avant les bœufs* («починати не з того кінця»), або сталі вирази, що стосуються роботи чи повсякденного життя, наприклад, *mettre de l'eau dans son vin* («стримати свої амбіції»), *faire la navette* («снувати туди-сюди») або ж *ménager la chèvre et le chou* («вовк ситий і коза ціла») беруть свій початок у соціальному житті сільського світу. Саме тварини на фермі, робочі знаряддя праці та харчові звички селян породили багато ідіом, які сьогодні стали невіддільною частиною французької мови [3].

Як ми бачимо, роль фразеологічних висловів дуже важлива для підтримування в суспільстві пам'яті про культуру минулого, адже воно здебільше має тенденцію забувати традиції та навички минулих поколінь в силу стрімкого технологічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Балли Ш. Французская стилистика. 2-е изд., стереотип. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.

2. Denhière G., Verstigel J.-C. Le traitement cognitif des expressions idiomatiques activités automatiques et délibérées. *La locution : entre lexique, syntaxe et pragmatique : identification en corpus, traitement, apprentissage*. Paris : Klincksieck, 1996. P. 119–148.

3. Gonzalez I., Rey A. La phraséologie du français. Toulouse : Presses Universitaires du Mirail, 2002. 231 p.

4. Lamiroy B. Les expressions figees : à la recherche d'une définition. URL: http://wwwling.arts.kuleuven.be/franitalco/papers/Lamiroy2008.pdf (дата зверенення 08.02.2021).

5. Rey A., Chantreau S. Dictionnaire des expressions et locutions. Paris : Le Robert, 2015. 888 p.

Караваева Т.Л.
кандидат филологических наук, доцент;
Тер-Григорян М.Г.
кандидат филологических наук,
Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

УРОВНЕВЫЕ СРЕДСТВА РЕАЛИЗАЦИИ ПРАГМАТИЧЕСКОЙ УСТАНОВКИ НАРРАТОРА

Прагматические исследования речевой коммуникации нацелены на определение языковых средств, которые уместны в определенных социальных условиях для достижения необходимого коммуникативного эффекта – успешности соответствующего речевого акта.

На современном этапе развития языка, когда в распоряжении его носителей находится огромный запас языковых средств и опыт в их употреблении, на первое место выходят вопросы, связанные не столько с тем, как отразить то или иное мыслительное содержание, сколько с тем, как отразить его наилучшим образом, то есть решить коммуникативные задачи в короткие сроки и с максимальным эффектом воздействия на адресата.

Целью настоящего исследования является сравнение инвентаря речевых средств, используемых рассказчиками, преследующими разные коммуникативные цели.

Материалом исследования послужили 20 англоязычных нарративных дискурсов бытового характера, принадлежащие к разговорному стилю.

Нарратив с позиций его создания и восприятия представляется как особый речевой акт, возникающий в определенных ситуациях и выполняющий такие функции, как информация, развлечение, убеждение, переключение внимания.

В качестве определения *устного нарративного дискурса* в работе принимаем определение, данное Н.А. Бигуновой: полифункциональное коммуникативное семантико-структурное образование, вид естественно-

языковой устной коммуникации, главным для которого является событийность, передача действий во временной последовательности, для которого типично сочетание диалогических и монологических характеристик и характеризующееся экспрессивностью [1, с. 9].

В акте наррации прагматические соображения (создание правдоподобного и интересного нарратива, привлечение и удержание внимание слушателя, предупреждение перебиваний, отвлечений, угасания интереса к истории и т. п.), как правило, вторичны по отношению к главной цели, информативной. Между тем роль прагматических соображений в отборе говорящим модели рассказывания истории среди других способов сообщения информации не может быть недооценена.

Нарративом пользуются для передачи опыта скорее в целях собственного проявления (показа), чем в целях передачи информации или каких-то иных целях. Это указание на самопредставление рассказчика посредством его повествования увязывается с тем фундаментальным обстоятельством, что повествование есть не только информирование слушателей, что имели место такие и такие события, но и побуждение их пережить этот опыт, сообщение им чувства, что они были там, где все происходило. Вместе с тем отмечается, что одна из (предположительно, бессознательных) целей, которые преследуют говорящие, выбирая нарратив среди других способов сообщения информации, это «показ» себя и стремление заслужить одобрение в адрес их мастерства как рассказчиков [3; 4; 5; 6].

Дж. Беннетт перечисляет следующие мотивы, которыми руководствуются нарраторы: для собственного удовольствия от повествования, для радости от возрождения картин прошлого, с целью презентации себя. Истории также рассказываются как иллюстрации, примеры типичных случаев и полезны в качестве носителей информации в легко запоминающейся форме [3].

Р. Шенк выделяет следующие мотивы:

– История рассказывается ради себя, чтобы представиться в выгодном свете,

– Чтобы привлечь внимание слушателей, т.е. для самопрезентации рассказчика.

– Чтобы не только другие поняли рассказчика, но также для того, чтобы понять себя самого.

– Чтобы дать понять собеседнику, что ему сочувствуют, поддерживают.

– Чтобы поддержать разговор, развить предложенную собеседниками тему [2].

Таким образом, среди прагматических мотивов, ведущих к порождению устных нарративов, выделяются желание проинформировать, уберечь от нежелательных поступков, предостеречь, или, наоборот, подтолкнуть слушателя к каким-либо действиям (дать урок или пример другим людям, слушателям); самооправдание собственных поступков; желание осмыслить собственные действия и в целом жизнь; желание привлечь внимание; снятие психологического напряжения, внутреннего конфликта; желание вызвать одобрение, похвалу, покрасоваться, выставить себя в выгодном свете.

В выборке данного исследования в 12 нарративах описываются трагические или неприятные случаи с целью уберечь слушающего от повторения ошибок рассказчика, вызвать сочувствие, а 8 нарративов являются описаниями необычных и веселых случаев, прагматической целью которых является желание удивить, развлечь, рассмешить.

Зафиксирована вариативность оценочной лексики: прилагательных, существительных, глаголов, которые имеют положительную окраску при описании веселых событий, желании рассказчика развлечь, рассмешить слушателей и негативную – при описании грустных, трагических событий, желании поделиться печальным опытом, вызвать сочувствие собеседника. Для сравнения приведем два блока примеров: в первом (развлекательном) выделены положительно-эмоциональные оценочные прилагательные и существительные, а во втором (поучительном) выделены отрицательно-эмоциональные оценочные части речи:

*1) It was actually **terribly amusing**, this, because on the plane there was the Marquis of Bath with his wife, with their Rolls Royce.*

*And I had some **very nice** time, sitting down at the bottom of holes, while they recited poetry in Irish to me, you know.*

*Anyway, anyway, that's the real thing you – you can just go somewhere and see the most **extraordinary** sights. It's an **entertainment** in itself.*

2) *We had a rather **unfortunate** experience in the family.*

*So we rushed over and, in fact, to our **dismay** and **horror**, in fact, we found this had happened.*

*Then Idris got **terribly upset**, he was also **sad** about it and upset about it and started to **cry**, as he said I **ruined his life**.*

На уровне синтаксиса установлено, что повествующие о веселом событии оперируют более короткими предложениями, в их речи

больше эллиптических предложений. Кроме того, для их речи характерно большее количество простых (на 11,2% больше, чем в речи «грустных рассказчиков») и сложносочиненных предложений (на 8%). Речь повествующих о грустном событии изобилует, главным образом, сложноподчиненными предложениями.

На просодическом уровне наиболее значительное влияние прагматический фактор оказывает на темп речи. Темп речи рассказчиков, прагматической целью которых является желание удивить, развлечь, более быстрый в сравнении с темпом речи рассказчиков, цель которых вызвать сочувствие (средняя длительность слога составляет 305 мс у «веселых» и 275 мс у «грустных» рассказчиков). Кроме того, речь рассказчиков, повествующих о неприятных событиях, преследующих своей целью предостеречь адресата и вызвать его сочувствие, отличается большим количеством пауз и более упорядоченным ритмом, в то время, как ритм рассказчиков, цель которых позабавить и развлечь, является нестабильным, чередующимся.

Другим просодическим параметром, варьирующим в нарративах с разной прагматической направленностью, является тональный уровень, который был более высоким в речи рассказчиков, прагматической целью которых является желание развлечь, рассмешить (до 325 Гц) и более низким в речи рассказчиков, прагматической целью которых является желание вызвать сочувствие (до 295 Гц).

Таким образом, прагматическая установка нарратора отражается в выборе языковых средств всех уровней языка: лексического, грамматического и просодического.

Список использованных источников:

1. Бігунова Н.О. Рівневе подання концепту часу в усному наративному дискурсі (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2003. 20 с.

2. Шенк Р.К. Обработка концептуальной информации. Москва : Энергия, 1980. 361 с.

3. Bennett G. Narrative as expository discourse. *Journal of American folklore.* 1986. Vol. 99. № 394. P. 416–433.

4. Dijk T.A.van. Action, action description, and narrative. *New literary history.* 1975. № 6. P. 273–294.

5. Robinson J.A. Personal narratives reconsidered. *Journal of American folklore.* 1981. Vol. 94. № 371. P. 59–86.

6. Schiffrin D. The transformation of experience, identity and context. *Toward a social science of language. Vol. 2: Social interaction and discourse structures*. 1997. P. 41–55.

Коваль Х.В.
студентка,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова;
Науковий керівник: **Марченко Н.В.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут неперервної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

СТРУКТУРА АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ПРИРОДА ЇХ КОМПОНЕНТІВ

Фразеологія охоплює величезний досвід людей, відображає ідеї, пов'язані з трудовим, побутовим та культурним життям людей. У лінгвістичній літературі цей термін використовується для виразів, де значення одного елемента залежить від іншого, незалежно від будови та властивостей одиниці [4, с. 118]; з іншими авторами він позначає лише такі, що є образними, експресивними та емоційними [1, с. 89]. Н.Н. Амосова називає такі вирази фіксованими одиницями контексту, тобто одиницями, в яких неможливо замінити будь-який з компонентів, не змінюючи значення не тільки цілої одиниці, але й елементів, які залишаються цілими [1, с. 59]. О.С. Ахманова наполягає на семантичній цілісності таких фраз, що переважають над структурною відокремленістю їх елементів [3].

Значна кількість мовознавців, такі як Виноградов В.В., Томай Я., Арнольд І.В., Кунін А.В., були зацікавлені у вивченні фразеологічних одиниць. Вони ретельно дослідили природу фразеологічних одиниць і вивели можливі їх класифікації. З огляду на це, метою нашої розвідки є класифікація англомовних фразеологізмів та визначення природи їх компонентів.

Відповідно до досліджень Виноградова В.В. класифікація фразеологізмів базується на мотивації одиниці, тобто на взаємозв'язку між

значенням цілого та значенням його складових частин. Фразеологічні одиниці можна класифікувати за трьома основними групами за ступенем мотивації: фразеологічні сполучення – вони містять один компонент, що використовується в прямому значенні, тоді як інший використовується в переносному значенні: *a penny for your thoughts* [4, с. 159]. Значення фразеологічних єдностей зазвичай можна зрозуміти через метафоричне значення цілих фразеологізмів, напр. *above the law* – поза законом, щось таке, що не є суб'єктом законів соціуму [4, с. 152]. Фразеологічні злиття – значення компонентів повністю поглинається значенням цілого, його виразністю та емоційними властивостями: *to get someone's goat* – нервувати когось, випробовувати терпіння, виводити з себе [4, с. 145].

А.В. Кунін класифікував фразеологічні одиниці за способом їх утворення: за допомогою передачі значення термінологічних груп слів, напр. у інженерії ми можемо виділити таку фразу: *blow a fuse* – самовладання, дратуватися (*blown fuse* – перегорілі запобіжники) [5, с. 112]; із вільних груп слів утворилася велика група фразеологічних одиниць шляхом перетворення їх значення, напр. *«red tape»* бюрократія [5, с. 55]; можуть утворюватися за допомогою алітерації, напр. *«easy peasy»* –легко, *«fuzzy–wuzzy»* – кучерявий [5, с. 135]; можуть утворюватися за допомогою виразності, особливо це характерно для формування вставних слів, напр. *«Get cracking!»* – Швидше! [5, с. 173]; можна утворити за допомогою спотворення групи слів, напр. *grin and bear it* – робити гарний вигляд при поганій грі [5, с. 102]; можна утворити, використовуючи архаїзми, напр. *«in brown study»* означає *«in gloomy meditation»*, де обидва компоненти зберігають свої архаїчні значення [5, с. 28]; можна утворити, використовуючи речення в іншій сфері життя, напр. *«hard to swallow»* – як фразеологізм означає «важко повірити», можна використовувати як вільну групу слів – важко ковтати, але коли його використовують у житті, він стає фразеологічною одиницею, оскільки використовується метафорично [5, с. 87]; можуть утворюватися, коли ми використовуємо якесь нереальне зображення, напр. *when pigs fly* – коли рак на горі свисне [5, с. 129]; можна сформувати, використовуючи вислови письменників чи політичних дій у повсякденному житті, напр. *Dead as a doornail* – мертвий (William Shakespeare) [5, с. 114].

На думку албанського лінгвіста Яні Томай, існує два типи фразеологічних одиниць, що базуються на мотивації: мотивовані та немотивовані фразеологічні одиниці [6, с. 190].

Значення ідіом можуть бути мотивовані концептуальним знанням людей, які мають метафоричну основу. Наприклад: *give someone a hand* – допомогти. Символічна мотивація заснована на народних «культурних знаннях, особливо культурних символічних знаннях»: *as right as rain* – у повному порядку; a*s poor as a church mouse* – бідний, як церковна миша.

Під немотивованими фразеологічними одиницями ми виділяємо: фразеологічні одиниці, де один із компонентів не мотивований навіть до теперішнього часу, як: *to offer an apology* – принести вибачення; фразеологічні одиниці, що походять з анекдотів чи історичних подій: *Queen Anne is dead!* – це було відомо при королеві Анні або Відкрив Америку (відповідь тому, хто повідомив застарілу новину); фразеологічні одиниці, які називаються запозиченнями або іноземними фразами: *et cetera* – і т.д., *vice versa* – навпаки; фразеологічні одиниці, які називаються кальками, – це ті, що перекладаються буквально, слово в слово з іноземної мови на англійську: з латинської a*dvocatus diaboli* – *devil's advocate* – людина, що захищає неправу справу або неправильне положення.

Основними джерелами рідних фразеологічних одиниць є: термінологічна та професійна лексика, наприклад: юриспруденція: *take the law into one's own hands* – самоуправствувати; медицина: *to be/get back on one's feet* – поправлятись після хвороби; британська література, наприклад: *set my teeth on edge* – дратувати (William Shakespeare, Henry IV, Part 1); британські традиції та звичаї: *never wash your dirty linen in public*; забобони та легенди: *raining cats and dogs*; історичні факти та події, особистості: *turn a blind eye*; явища та факти повсякденного життя: *carry coals to Newcastle*.

Основними джерелами запозичених фразеологічних одиниць є: давні легенди та міфи, що належать до різних релігійних чи культурних традицій: *resting on laurels*; факти та події світової історії: *the walls have ears*; варіанти англійської мови: *break a leg*.

Фразеологічні одиниці можна класифікувати як частини мови (синтаксична класифікація) [2, с. 203–205]. Ця класифікація була запропонована І.В. Арнольд. Тут ми маємо такі групи: Іменникові фразеологізми, що позначають предмет, людину, живу істоту, наприклад: *ball and chain*. Вирази, що функціонують як іменники (іменникові фразеологізми): *top dog* – переможець; *foam at the mouth* – в стані люті, з піною біля рота; *an arm and a leg* – дорого; Дієслівні фразеологізми, що позначають дію, стан, почуття, наприклад: to be

broke. Вирази, що функціонують як дієслова: *draw a blank* – не отримати ніяких результатів; не отримувати відповіді, *to look for* – шукати; *kiss and make up* – миритися, *put someone's nose out of joint* – засмучувати когось, *to give one the bird* – звільняти з роботи; Прикметникові фразеологізми, що позначають якість, наприклад: *as stubborn as a donkey* – впертий. Вирази, що функціонують як прикметники: *gravy train* – легкі гроші; *fair and square* – чесно та справедливо, *as angry as hell* – злий, як чорт; Прислівникові фразеологічні одиниці, наприклад: *like chalk and cheese* – різні. Вирази, що функціонують як прислівники: *in common* – в загальному, *Once in a blue moon* – вкрай рідко, коли рак на горі свисне. Прийменникові фразеологічні одиниці, наприклад: *in bulk* – оптом. Вирази, що функціонують як прийменники: *by word of mouth* – з вуст в уста. Вставні фразеологічні одиниці, наприклад: *Catch me!*

Отже, наведені класифікації дають змогу виокремити спільні та відмінні риси серед фразеологічних одиниць, розподілених за певними критеріям. Згідно з В. Виноградовим фразеологічні одиниці можна класифікувати за трьома основними групами за ступенем мотивації: фразеологічні сполучення, фразеологічні єдності та фразеологічні злиття. А.В. Кунін класифікував фразеологічні одиниці за способом їх утворення. Лінгвіст Томай Я. розділяв фразеологічні одиниці на мотивовані та немотивовані. Відповідно до досліджень Арнольд І.В. фразеологічні одиниці можна класифікувати як частини мови.

Список використаних джерел:

1. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии / Н.Н. Амосова. – Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1963. – 208 с.

2. Арнольд И.В. Лексикология современного англ. языка: [Учеб. для инстов и фак. иностр. яз.]. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва: Высш. шк., 1986. – 203с.

3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва, 1966. URL: https://classes.ru/grammar/174.Akhmanova/source/worddocuments/_21.htm.

4. Виноградов В.В. Фразеология. Семасиология // Лексикология и лексикография. Избранные труды. – Москва: Наука, 1977. – 312 с.

5. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка / А.В. Кунин. – Москва: Издательство «Высшая школа», 1970. – 344 с.

6. Beshaj L. Motivation and Etymology of Phraseological Units in English and Albanian Language // Mediterranean Journal of Social Sciences 5 (1) – January 2014. – P. 189–193.

Тікевич С.В.
викладач англійської мови та зарубіжної літератури,
ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр
професійно-технічної освіти»

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ДНЗ «МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ БАГАТОПРОФІЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ»

Актуальність дослідження. Процес формування висококваліфікованого фахівця у сучасному закладі освіти оснований на тому, що здобувачу освіти необхідно опрацьовувати значну кількість інформації. Перехід на індивідуальні форми навчання, зростання обсягу самостійної роботи здобувачів освіти, впровадження системи дистанційної освіти, забезпечення якості різних форм навчального процесу потребують застосування навчальної літератури сучасного рівня, які містять передові наукові розробки та інноваційні технічні рішення світового рівня. Тому актуальним є впровадження у навчальний процес електронних освітніх ресурсів, формування фонду електронної навчальної, наукової літератури закладу освіти та електронних освітніх видань. Електронні освітні видання можна розглядати як автоматизовану інформаційну систему, що містить навчальні, методичні, наукові та довідкові матеріали з предмета, які дають змогу на основі відповідного програмного забезпечення комплексно використовувати їх в процесі навчання.

Метою дослідження є розгляд доцільності і переваг використання електронних освітніх ресурсів під час викладання англійської мови в ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти».

Теоретико-методологічною основою дослідження послугували праці вітчизняних та закордонних вчених, таких як: А.І. Башмаков, Ю.В. Горошко, А.М. Гуржій, В.Ю. Биков, В.А. Вуль, А.А. Гречіхін, В.В. Гура, А.Ю. Деревніна, М.І. Жалдак, П.Б. Залманов, Л.Х. Зайнутдінова, В.М. Кухаренко, В.В. Лапінський, М.С. Львов, С.А. Раков, О.В. Співаковський та ін. Ресурсно-орієнтоване навчання як сучасний напрям у дидактиці досліджують зарубіжні науковці: Abdul Paliwala,

Elizabeth Green, Janette R. Hill, Janet Macdonald, Margaret Butler, Michael J. Hannafin, Carol C. Kuhlthau, RobinMason, Christine Greenhow, Sara Dexter, Eric Riedel, W. Middleton, D. Curran та ін.

Електронний освітній (навчальний) ресурс (ЕОР) (англ. Digital learning objects; DLO) – навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі і представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами [1]. ЕОР є важливим інструментом навчально-виховного процесу, має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності вихованців, здобувачів освіти, студентів і вважається одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища.

Практичне використання електронних освітніх ресурсів було апробовано під час викладання англійської мови у Державному навчальному закладі «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти», зокрема LearningApps, ThingLink, WittyComics, Padlet, Ourboox, Wizer.me та ін.

LearningApps є однією з форм для підтримки навчання та процесу викладання за допомогою інтерактивних модулів. Існуючі модулі можуть бути включені в зміст навчання, а також їх можна змінювати чи створювати в оперативному режимі. LearningApps містить більше 30 шаблонів для створення інтерактивних вправ. Тематика шаблонів різнобарвна: від кросвордів до створення карт [2].

Використання LearningApps в освітньому процесі професійної (професійно-технічної освіти) дає нам підстави стверджувати, що означене навчальне середовище сприяє формуванню у здобувачів освіти навичок ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій, уміння працювати в групах, стимулює розвиток інтересу до навчання, виховує відповідальність за індивідуальні навички та спільні результати діяльності. На уроках з використанням LearningApps здобувачі освіти з задоволенням виконують запропоновані вправи. Варто додати, що це інформаційне середовище можна застосовувати на різних етапах уроку: при організації самостійної, індивідуальної діяльності та у спільній проектно-дослідницькій діяльності.

Інтерактивний плакат *ThingLink* – це електронний засіб передання інформації, здатний активно та різноманітно реагувати на керуючі дії користувача. В інтерактивному плакаті використовуються різні інтерактивні елементи: текст, посилання, кнопки переходу, відео, презентації, звук, які забезпечують можливість взаємодії користувача та змісту плакату. Інтерактивний плакат легко додати на власний сайт або блог (за допомогою коду для вставки). Також, плакат можна редагувати, використовувати учнями для створення індивідуальних або групових проектів, дистанційного навчання.

Witty Comics – сервіс, що дозволяє побудувати навчання діалогічному мовленню, реалізуючи ситуації спілкування згідно з комунікативними завданнями і різними типами міжособистісного спілкування. Можливості використання: модель для складання власного діалогу чи діалогу з пропущеними фрагментами для реконструкції. При цьому викладач може запропонувати здобувачам освіти різні типи завдань: відтворити запропонований діалог за ролями; відтворити пропущені репліки; скласти діалог за зразком; скласти власний діалог за ситуацією, представленою серією рисунків. Використання даного сервісу сприяє формуванню мовленнєвої компетенції, розвитку вміння планувати свою мовну поведінку і підвищити мотивацію щодо вивчення іноземної мови [2].

Віртуальна інтерактивна стіна *Padlet* дозволяє зібрати та систематизувати інформацію за потрібною темою, причому одразу видно роботу кожного учасника. На стіні можна розміщувати все: текстове повідомлення, фотографії, аудіо файли, приєднати до повідомлення інший текстовий документ. Можна змінювати тло стіни, позначки поряд з назвою, мінімально редагувати повідомлення. Стіна складається з віконець, кожне з яких активне і містить завантажений матеріал. Padlet – це безкоштовний, зручний та простий у використанні веб-сервіс для зберігання, організації та спільної роботи з різним контентом (документи, матеріали). Дана віртуальна дошка безмежна у кількості створюваних сторінок, а також підтримує абетку [2].

Ourboox – це безкоштовна платформа для створення авторських електронних книг. Електронна книга як формат поширення інформації поступово витісняє з ринку традиційні «паперові» варіанти і це цілком виправдано. Різноманіття гаджетів робить вивчення необхідних матеріалів доступними, незалежно від місця і часу їх використання, а об’єми електронних навчальних посібників і корисних книг в електронному форматі, без сумніву, компактніші. У зв’язку з цим

з'являється велика кількість програм і онлайн сервісів для створення електронних книг, а також для їх читання. За допомогою цих сервісів є можливість не лише створювати, читати електронні книги, але і опубліковувати на сайтах.

Сервіс *Wizer.me* ввійшов у десятку кращих сервісів для освіти у 2016 році [2]. Він дозволяє створювати інтерактивні робочі аркуші. Сервіс Wizer.me – швидкий інструмент для створення інтерактивних робочих аркушів з завданнями і вправами. Можна скористатися шаблонами робочими листами з багатьох тем, а можна створити свої. Для створення інтерактивних робочих аркушів перш за все потрібно перейти за посиланням https://app.wizer.me і зареєструватися, використовуючи аккаунт Google або адресу електронної пошти.

Висновки. Практичний досвід використання сучасних освітніх технологій дозволяє зробити висновки, що сучасні електронні освітні ресурси (ЕОР) на базі хмарних технологій відображують змістовно-технологічні компоненти освітніх методичних систем, формують предметно-інформаційні складові освітнього середовища (закритого і відкритого), утворюють наповнення освітніх електронних інформаційних систем, призначені для різнобічного цілеспрямованого використання учасниками освітнього процесу з метою інформаційно-процесуальної підтримки навчальної, наукової та управлінської діяльності, інформаційного забезпечення функціонування і розвитку освітніх систем. І з особистого досвіду застосування ЕОР хочеться зазначити, що такі технології не тільки допомагають викладачеві під час занять, роблять матеріал більш наочним та інформативним, а й зацікавлюють здобувачів.

Отже, узагальнення різних науково-теоретичних підходів, врахування результатів здійсненого аналізу засвідчують важливість й актуальність висвітленої проблеми. Зокрема створення, накопичення і постійного удосконалення електронних освітніх ресурсів, які використовуються для е-навчання, а також визначають необхідність активного використання. Перспективи подальших досліджень спрямовані на вивчення питань щодо вирішення проблем інформаційно-технологічного забезпечення роботи ресурсного центру дистанційної освіти (РЦДО) у сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Манжула А. М. До питання класифікації ЕОР. URL: https://sites.google.com/site/creativepedagogics/eor (дата звернення: 10.02.2021).

2. Савченко Зоя В'ячеславівна. Формування і використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 4(18). URL: http://lib.iitta.gov.ua/71/1/Formuw_i_wykor_IR_w_EB.pdf (дата звернення: 10.02.2021).

Федан В.Р.
магістрантка;
Кульчицький І.М.
доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»

ДВА УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ РОМАНУ Е. ГЕМІНҐВЕЯ «ФІЄСТА. І СОНЦЕ СХОДИТЬ»: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ЛІНГВОСТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перша українська інтерпретація роману «Фієста. І сонце сходить», який приніс Е. Гемінґвею світову славу, належала М. Пінчевському і з'явилася лише у 1979 році, коли було видано першу книгу чотиритомного зібрання творів. Протягом 38 років це був єдиний український переклад роману, і лише у 2017 у Львівському «Видавництві Старого Лева» з'являється нова версія В. Морозова. Нас цікавить контрастивний аспект співставлення двох друготворів, передусім, у лінгвостатистичному аспекті.

Мета нашого дослідження – кількісний аналіз сформованого експериментального корпусу, який складають тексти першого [2] та другого [1] українського перекладу роману «Фієста. І сонце сходить».

Перш за все ми встановили загальні статистичні характеристики текстів (табл. 1).

Статистичним параметром ідіостилю автора та конкретного художнього твору може слугувати співвідношення частин мови у тексті. Ми провели морфологічне маркування корпусу текстів перекладів

(застосовано класичний поділ слів на частини мови), і для кожної частини мови автоматично отримали її частотність у тексті і в словнику. Гістограми (рис. 1, 2) наочно показують цю ситуацію.

Таблиця 1

Статистичні характеристики українських перекладів роману Е. Гемінгвея «Фієста. І сонце сходить»

Показник	Пінчевський	Морозов
Кількість слововживань	87699	91200
Кількість словоформ	21057	21349
Кількість різних слів	11326	11483

Джерело: розроблено авторами

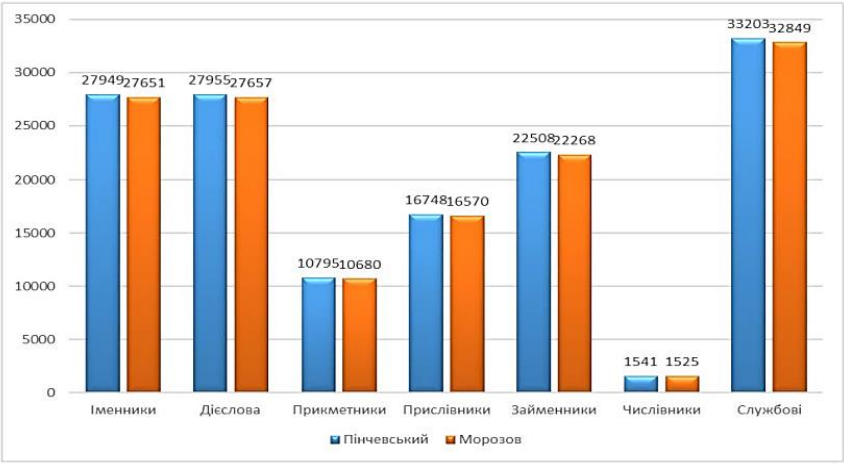

Рис. 1. Розподіл слововживань за частинами мови (переклади)
Джерело: розроблено авторами

Як свідчать наведені дані, розподіл слововживань за частинами мови в українських перекладах відрізняється несуттєво. Майже однакову частку в обох текстах займають іменники (19,86% у Пінчевського і 21,86% у Морозова) дієслова (19,87% і 17,88% відповідно), займенники (16,00% і 18,00%), прикметники (7,67% і 7,77%), прислівники (11,90% і 11,00%) та числівники (1,10% і 2,60%). Службові частини мови в цілому займають також майже однакову частку тексту (23,60% і 20,90%).

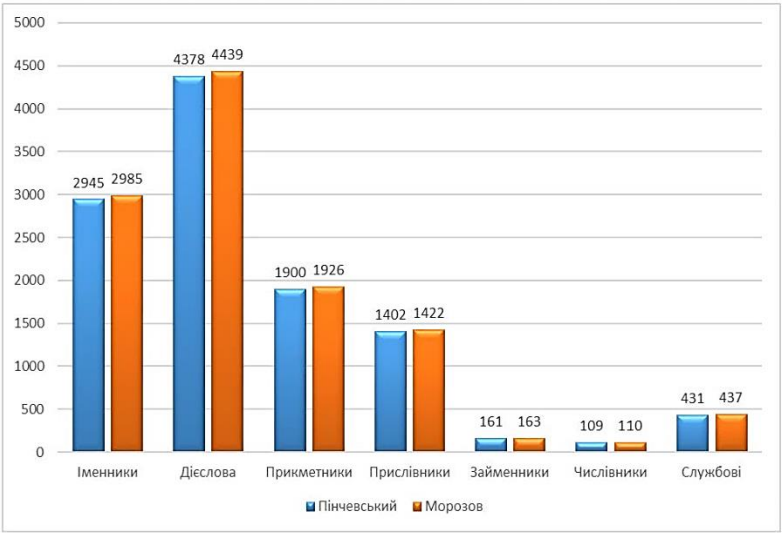

Рис. 2. Розподіл слів за частинами мови (переклади)
Джерело: розроблено авторами

У реєстрі словника перекладів найбагатшими частинами мови виявилися іменник (26,00% і 36,55%), дієслово (38,65% і 33,65%), та прикметник (16,78% і 15,03%), які значно випереджають прислівники (12,38% і 9,44%), службові (3,81% і 3,44%), займенники (1,42% і 1,16%) та числівники (0,96% і 0,73%).

На основі встановлених кількісних даних можна обчислити ряд коефіцієнтів, що характеризують лексичний рівень тексту. Результати проведених обчислень подано у таблиці 2.

На основі одержаних статистичних даних також можна провести психолінгвістичний текстовий аналіз. Результати обчислень подано у таблиці 3.

При вивченні показників лінгвістичних характеристик велике значення має наступна постановка питання: деякий лінгвістичний показник визначений по двох різних вибірках. Як правило, середнє значення цього показника в одній вибірці відрізняється від середнього значення його в іншій вибірці. Чи істотно це розходження?

Для встановлення істотності / неістотності статистичного розходження між значеннями коефіцієнтів для двох перекладів зробимо розрахунки χ^2, який у лінгвостатистиці має назву критерію однорідності.

Таблиця 2

Квантитативні характеристики лексичного рівня текстів перекладу

№	Коефіцієнт	Пінчевський	Морозов
1.	Багатство словника	0,08	0,06
2.	Середня повторюваність слова в тексті	12,42	14,42
3.	Індекс винятковості тексту	0,09	0,07
4.	Індекс винятковості словника	0,45	0,44
5.	Індекс концентрації тексту	0,01	0,01
6.	Індекс концентрації словника	0,10	0,20

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 3

Психолінгвістичні показники текстів перекладу

№	Коефіцієнт	Пінчевський	Морозов
1.	Середній розмір речення	10,00	9,10
2.	Коефіцієнт словникової різноманітності	0,08	0,06
3.	Коефіцієнт дієслівності	0,20	0,30
4.	Коефіцієнт логічної зв'язності	2,36	2,96

Джерело: розроблено авторами

Для визначення критерію однорідності треба мати певну кількість показників для кожної вибірки. Будується таблиця, в якій стільки рядків, скільки вибірок, і стільки стовпчиків, скільки показників, що співставляються. За результатами нашого дослідження таблиця набуває наступного вигляду:

	k1	k2	k3	k4	k5	k6	k7	k8	k9	k10	k11	k12	k13	∑T
T1	0,08	12,42	0,09	0,45	0,01	0,10	2,59	0,60	1,00	10,00	0,08	0,20	2,36	29,98
T2	0,06	14,42	0,07	0,44	0,01	0,20	2,58	0,51	1,20	9,10	0,06	0,30	2,96	31,92
∑k	0,14	26,85	0,16	0,89	0,02	0,31	5,17	1,11	2,20	19,10	0,14	0,50	5,32	61,90

Схема обчислення χ^2 така:

1. Кожен показник підносимо у квадрат.

2. Одержане число ділимо на добуток сум відповідних стовпчика і рядка. Одержуємо правильний дріб. Кількість таких дробів дорівнює кількості показників у таблиці, у нас це 26.

3. Знаходимо суму всіх одержаних дробів.

4. Від обчисленої суми віднімаємо одиницю.

5. Одержане число множимо на загальну суму показників у масиві, у нас це 61,90.

Число, що є кінцевим результатом обчислення – це критерій однорідності χ^2. Зробимо необхідні обчислення для нашої таблиці і одержимо χ^2=1,23.

Щоб вирішити, чи свідчить χ^2 про істотне розходження, треба оцінити його за таблицею критичних значень χ^2 [3, с. 155]. Оцінку цю проводять за допомогою визначення кількості ступенів свободи. Для кількох вибірок це число визначається як добуток кількості показників мінус одиниця на і кількості вибірок мінус одиниця. Для нашої вибірки це f=(13-1)*(2-1)=12.

Розходження вважається істотним, якщо обчислене значення χ^2 більше від табличного для заданого рівня значущості. У нашому випадку 1,23 є значно меншим від найменшого числа у ряду. Це значить, що розходження у статистичних показниках текстів Пінчевського і Морозова неістотне і статистично допустиме.

Список використаних джерел:

1. Гемінгвей Е. Фієста. І сонце сходить / пер. з англ. В. Морозов. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 279 с.

2. Хемінгуей Е. Фієста. І сонце сходить: роман / пер. з англ. М. Пінчевського. Твори : в 4 т. – Київ: Дніпро, 1981. – Т. 1. Романи та цикли оповідань. – 717 с.

3. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів: Навчальний посібник / В.І. Перебийніс. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 168 с.

4. Перебийніс В.С. Частотні словники та їх використання / В.С. Перебийніс, М.П. Муравицька, Н.П. Дарчук. – Київ, 1985. – 204 с.

Чалик А.В.
студентка;
Шахновська І.І.
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «АМЕРИКАНСЬКА МРІЯ» В ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА)

Сучасне мовознавство демонструє інтерес до концепту як основи мовної картини світу, до його структури та методики дослідження. Загальним є уявлення, що концепт − це одиниця мислення або пам'яті з відносно впорядкованою внутрішньою структурою; результат пізнавальної діяльності індивіда та/або суспільної групи, закладено комплексну інформацію про об'єкти та явища, їх характеристики та ставлення суб'єкта до них [3; 4, с. 24; 5].

Концепт «Американська мрія» як явище суто національне сягає історичного коріння людської жаги до пізнання, стає показником розвитку цінностей людей, що об'єднались заради спільної мети. Він як був, так і залишається одним із об'єднуючих чинників, що згуртував населення різних етнічних груп [6]. Проте цей концепт давно вийшов за рамки теорії виживання і став описувати прагнення людини до простого щастя, доступного усім у рівній мірі та на рівних правах, навіть якщо це вимагатиме від неї значних зусиль, він, як і будь-який концепт, еволюціонує пліч-о-пліч із суспільством, в якому живе. Серед індивідуальних складових елементів структури інтерпретаційного потенціалу концепту «Американська мрія» дослідники сходяться в таких аспектах як свобода, вірність, гідність, віра в людські амбіції та сили, переконання у могутності спільної держави, міжкультурний плюралізм [2, с. 171; 7, с. 4–5].

З огляду на такі тенденції у світі та науці, варто підкреслити значимість лінгвістичних досліджень в напрямку концептологічних роздумів та збереженні кодів повідомлення оригінального тексту в процесі перекладу.

Зокрема, представники когнітивної лінгвістики Дж. Лакофф та М. Джонсон започаткували теорію концептуальної метафори [1]. Згідно

з цією теорією, концептуальна метафора визначається к використання знаку однієї концептуальної сфери на позначення знаку іншої. Така метафора базується на індивідуальному та суспільному досвіді, і відображається не лише у художньому тексті, а й у повсякденному мовленні.

Вищезгадана теорія поділяє метафори на:

1) орієнтаційні – пов'язані з орієнтацією в просторі: «верх – вниз», «всередині – зовні», тощо. Вони виникли внаслідок тілесної взаємодії людини зі світом та її простором уявленням про нього [1, с. 35–36];

2) онтологічні – позначають абстрактні поняття за допомогою більш конкретних [1, с. 49–50];

3) структурні – описують складне абстрактне поняття за допомогою іншої простішої концепції, які аналогічно онтологічним метафорам, спираються на досвід [1, с. 97].

У процесі перекладу базові концепти можуть підлягати трансформацій. Це пов'язано із творчим задумом автора, його стилем, прагматикою та призначенням тексту. Можна сказати, що основними стилістичними засобами вираження концептуальних метафор є метафори, порівняння, мейоз та метонімія. Оскільки перші два поняття більш глобальні у своїх обсягам, у своїй статті ми зосереджуємо свою увагу саме на метафорах, порівняннях та епітетах, матеріалом для яких стали оригінальні та перекладні тексти романів Ф.С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі» та «Ніч лагідна».

Ментальні та динамічні характеристики концепту «Американська мрія» значно ускладнюють можливості його вираження мовними засобами – лексичними, фразеологічними чи синтаксичними. Для них часто характерний метафоричний зміст. З огляду на це, можна сказати, що передати значення досліджуваного концепту засобами іншої мови можна за допомогою зміни концептуальної моделі, її збереження з іншим мовним засобом або практично повного збереження концептуальної моделі разом із засобом її мовного вираження.

Керуючись принципами лексичної сполучуваності слів у мові перекладу, для концептуальної метафори мови оригіналу перекладач підбирає семантично еквівалентну метафору в мові перекладу. Наприклад, бачимо метафору багатства:

The Buchanan's house floated suddenly toward us [9].

Особняк Б'юкененів раптом виплив нам назустріч [8].

Така заміна є цілком виправданою у разі, якщо метафоричний образ у мові оригіналу незрозумілий для носіїв мови перекладу. Перекладач у цьому випадку відтворює метафоричну семантику та прагне досягти адекватного емоційного впливу на реципієнта повідомлення.

Цікаво, що, зважаючи на історичне підгрунтя виникненна концепту «Американська мрія», а також на добу творчості автора, прослідковуємо двояке ставлення до цього терміну. Тут, продовжуючи обговорення аспекту багатства, розглянемо іще одну метафору:

Her voice is full of money… [9].

У її голосі відчувається дзвенкіт грошей... [8].

Варто зазначити, що тут різниця у мовних нормах пояснює такі трансформації під час перекладу, як заміна на рівні лексичного та /або морфологічного оформлення образу.

He knew that when he kissed this girl, and forever wed his unutterable visions to her perishable breath… [9].

Він знав: коли він поцілує цю дівчину, коли з'єднає назавжди свої несказанні мрії з її минущим диханням… [8].

Структурні перетворення даної метафори при перекладі зумовлені нормами української мови, для читача якої поняття *wed* сконкретизували, звузили до *з'єднає* з метою полегшення сприйняття повідомлення.

Подібні структурні зміни, а також додавання лексичних елементів під час перекладу стають вдалими прийомами і для передачі порівнянь:

She was extended full length at her end of the divan, completely motionless and with her chin raised a little as if she were balancing something on it which was quite likely to fall [9].

Вона лежала на своєму кінці канапи, випростана, нерухома, трохи відкинувши голову, ніби на підборідді в неї стояла якась річ, що її вона насилу втримувала в рівновазі [8].

Тут бачимо яскравий відгук «Американської мрії» – рівність усіх статей та акцент на амбіціях і можливостях кожного, незалежно від гендерної приналежності.

Порівняння виступають засобом вербалізації концепту для виокремлення його окремих характеристик та відтворюються, як правило, за допомогою перекладу прямим відповідником, при цьому образ порівняння зберігається. Крім цього, порівняння можуть перекладатися за допомогою трансформацій смислового розвитку, додавання та описового перекладу.

Прості прикметникові, іменникові, дієслівні, а також складні відповідні звороти і гіперболічні епітети найчастіше виступають у ролі імен концепту «Американська мрія».

Дуже часто для підкреслення максималістичних уявлень «Американської мрії» спостерігаємо гіперболічні епітети – *too beautiful to be real* [10], *excitingly desirable* [9], *something gorgeous* [9]. А також розгорнутих описових епітетів, що прямо передаються при перекладі:

Generally he was one of these worn-out men: when he wasn't working he sat on a chair in the doorway and stared at the people and the cars that passed along the road [9].

Вільсон завжди здавався йому людиною тихою, затурканою – коли він не працював, то сидів собі на стільці перед дверима й дивився на перехожих та на машини, що проїздили дорогою [8].

Перекладацький аналіз показав, що пошук прямого словникового відповдника та описовий переклад залишаються переважаючими та найбільш доречними техніками в процесі передачі епітетів мовою перекладу.

Отже, орієнтація мовознавчої науки на міжкультурну взаємодію сучасних мов виносить концепт «Американська мрія» до ряду питань, що потребують детального міжгалузевого розгляду та виявлення шляхів вираження та збереження понятєвої системи в ході аналізу та відтворення текстів американських авторів як уже визнаних, так і сучасних. Таким чином, в українських перекладах творів Ф.С. Фіцджеральда чітко прослідковується тенденція до збереження системи образів та понять, а також прагматичного і концептуального навантаження тексту оригіналу. Незначні перекладацькі та художні трансформації можуть бути доречними, якщо того вимагає легкість сприйняття матеріалу читачем та норми цільової мови, що є основними критеріями для вибору стратегії перекладу.

Список використаних джерел:

1. Джонсон М., Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живём / пер с англ. Барановой А.Н. и др. – Москва, 2004. – 256 с.

2. Зверев А.М. «Американская трагедия» и «американская мечта» (К проблеме национального идейно-художественного своеобразия литературы США) *Литература США XX века. Опыт типологического исследования*. 1978. С. 134–208.

3. Літяга В.В. Поняття «концепт» у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Іноземна філологія.* 2013. Вип 6. С. 48–60.

4. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика : учебное издание. – Москва, 2007. – 314 с.

5. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры. – Москва, 1997. – 824 с.

6. Шебуренкова Т.В. Концепт свободи як один із компонентів міфу про американську мрію у романі Пола Остера «Левіафан» *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Філологія. Літературознавство.* 2010. Т. 141. Вип. 128. С. 116–119.

7. Bragg J., Drayton M. The American Dream. – London, 2004. – 64 p.

8. Фіцджеральд Ф.С. Великий Гетсбі (Переклад М. Пінчевського). URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1164 (дата звернення 14.11.2020).

9. Fitzgerald F.S. The Great Gatsby / Fransis Scott Fitzgerald URL: http://gutenberg.net.au/ebooks02/0200041h.html (дата звернення 23.10.2020).

10. Fitzgerald F.S. Tender Is the Night / Fransis Scott Fitzgerald URL: http://gutenberg.net.au/ebooks03/0301261h.html (дата звернення 25.11.2020).

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Гриценко А.А.
студентка,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ЛІНГВІСТИЧНА ПАРАДИГМА ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРНО-НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Кожен новий етап у розвитку лінгвістичної науки характеризується подальшими змінами на погляди інтерпретації мовних явищ. Відповідно, різні розуміння природи мови та підходи до її дослідження варіюються, що підвищує ефективність дослідження мови в різних аспектах, на різних рівнях і з різних ракурсів. Саме такий, «новий погляд на старий зміст» й утворює явище «парадигми», яке перебуває в центрі лінгвістичної уваги вже тривалий час і потребує ретельного аналізу та узагальнення, що й зумовлює актуальність дослідження. З огляду на це, метою нашої роботи є аналіз процесу зародження лінгвістичної парадигми, різних поглядів на поняття та систематизація його типів.

Ф. де Сосюр – перший дослідник в лінгвістичному дискурсі, який досліджував поняття «парадигма» та визначив його як певну сукупність форм одного й того ж слова. Також, значний внесок у вивчення наукової парадигми, її методологічного потенціалу під час розвитку сучасної методології внесли такі дослідники, як: І. Голубовська, І. Корольов, Т. Кун, О. Леута, Б. Манчул, М. Марчук, О. Селіванова, Р. Ситняк та інші.

Відтак, Т. Кун парадигму класифікує як: «визнані всіма наукові досягнення, які впродовж певного часу дають науковому співтовариству модель постановки проблем і їх розв'язків» [2, с. 17].

Модерна лінгвістика під науковою парадигмою визначає систему поглядів на мову, яка є основною на кожному етапі історії лінгвістичних учень та окреслює предмет і принципи мовознавчих досліджень відповідно до культурно-історичного і філософського контексту епохи [3, с. 10–11].

Для молодої парадигми мовознавства характерні нові настановчо-пізнавальні параметри: експансія до інших наук (експансіонізм), антропоцентризм, функціоналізм та когнітивізм у вивченні мовних явищ, пояснювальний характер тлумачення мовних феноменів (експланаторність), аксіологічність, прагматизм [1, с. 10].

Під час вивчення даного поняття О. Леута у своїй праці «Сучасна парадигма лінгвістики – проблеми й перспективи» виділяє три основні наукові парадигми, які визначили основні етапи становлення світової лінгвістичної думки. А саме: лінгвістичну компаративістику, структурно-системну, комунікативно-прагматичну [3, с. 11].

Іншу класифікацію пропонують І. Голубовська та І. Корольов. На їх глибоке переконання, науковці визначають систематичну модифікація домінанти трьох або чотирьох основних парадигм наукового дискурсу.

По-перше, особливого значення в лінгвістиці набула XIX ст. набула генетична, порівняльно-історична або еволюційна парадигма.

Домінуючою в першій половині XX ст. була таксономічна або системно-структурна парадигма, що базувалась на таких засадах: «синхронічності лінгвістичного опису, онтологічного дуалізму інваріантів і варіантів мовних одиниць, системності мови, її рівневої ієрархії, наявності системних відношень на всіх мовних рівнях».

Наступна, прагматична або комунікативно-функціональна парадигма, розбудова якого припала на другу половину XX ст. Вона спричинила переосмислення мовознавчих досліджень стосовно аналізу людського чинника в мові, діяльнісної та телеологічної поведінки мовної системи в комунікативному середовищі. Тобто, сутність мови почала обговорюватись як певний інструмент збільшення ефективності та досягнення людиною тріумфу, оптимізації інтерактивних відношень мовців у комунікативній ситуації, різних типах дискурсу.

Останньою, але не менш значущою є когнітивна або когнітивно-дискурсивна парадигма, що спрямована на тлумачення безперервних кореляцій та взаємозв'язків між мовою або мовними продуктами та структурами знань, операціями мислення та свідомості [4, с. 16].

Поняття «зміни парадигми», на думку дослідників, означає заперечення настанов і принципів попередньої, що не завжди відбувалося в історії мовознавства. Наприклад, при переході від системно-структурної до прагматичної, адже системність залишалася і принципом функціонально-комунікативної, і найсучаснішої, синергетичної парадигми.

М. Макаров наголошує на тому, що перехід від однієї домінуючої парадигми до іншої не передбачає її буквальну заміну чи повне заперечення, а, скоріше, виражається у зміні наукових метафор, поглядів на мову, нових пріоритетах, методах і перспективах, що у «знятій» формі містять ідеї й досягнення попередників.

М. Алефіренко зазначає, що домінування однієї з парадигм зберігається до тих пір, поки несумісні з нею мовні факти не руйнують її методологічної доктрини. Нагромадження протирічь в певній парадигмі спричиняє формування частин нового знання, зародження наукових напрямів, а згодом – кризову ситуацію, що спричиняє руйнування підвалин старої парадигми і закладається підґрунтя нової. Тобто, до тих пір поки нова парадигма не набере достатньої ваги, вона зазнає утисків із боку представників попередньої. Так відбувалося при переході до лінгвістичного функціоналізму, і так само сьогодні відбувається становлення когнітивно-дискурсивної парадигми [5, с. 45].

Лінгвістична парадигма є складним і диференційованим явищем у науково-методологічному дискурсі, що сягає своїм етимологічним корінням античності, та не припиняє домінувати на кожному етапі історії лінгвістичних учень. Вона спрямовує дослідників на виявлення ціннісних аспектів досліджуваної наукою реальності, тому що будь-яке знання виражається мовними засобами.

З огляду на все сказане, зрозуміло, що методологічний потенціал поняття і досі цілковито не вичерпано, про що свідчать різні спроби експлікувати його зміст у найрізноманітніших епістемологічних контекстах, одним із яких є лінгвістична дослідницька програма філософії та методології науки.

Список використаних джерел:

1. Голубовська І.О., Корольов І.Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики: курс лекцій. – Київ, 2011. – 223 с.

2. Кун Т. Структура научных революций. – Москва, 1975. – 288 с.

3. Леута О. Сучасна парадигма лінгвістики – проблеми й перспективи. Філологічні науки. Випуск 4. – Київ, 2012. – С. 10–15.

4. Манчул Б., Марчук М. Лінгвістична парадигма в структурі гуманітарно-наукової методології // Збірник наук. праць. – Вип. 621–622 // Філософія. – С. 59–65.

5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава, 2008. – 712 с.

Коваль Т.В.
магістрантка;
Цьох Л.Й.
доцент,
Ужгородський національний університет

СТРУКТУРНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ В ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Мета нашого дослідження – вивчити структурні особливості термінологічної складової українських наукових текстів в галузі комп'ютерної та математичної лінгвістики на матеріалі наукової періодики, а саме Вісника Національного університету «Львівська політехніка» – «Комп'ютерна та математична лінгвістика». Оскільки матеріал будь-якого дослідження в корпусній лінгвістиці має бути хронологічним та тематично однорідним, то для матеріалу дослідження обрано 26 статей, опублікований у збірнику під рубрикою «Комп'ютерна та математична лінгвістика» у № 673 [1] та 689 [2].

Дослідження проводилось за наступним алгоритмом. Спочатку було укладено корпус текстів з комп'ютерної лінгвістики, далі – проведено текстову розмітку корпусу з використанням тегів, щоб виокремити терміни: <trm> … </trm>, а потім тексти були опрацьовані спеціально написаною комп'ютерною програмою, в результаті чого виник список термінів. Наступний етап – створення джерельної бази дослідження. Список був перенесений в середовище Microsoft Excel, де були видалені повтори, визначено категоріальну приналежність термінів, їх структурні характеристики, частиномовні моделі, довжина, способи творення та проведено квантитативні дослідження.

Серед досліджених термінів, які функціонують у текстах з комп'ютерної та математичної лінгвістики виявилося 236 одноком-понентних і 553 багатокомпонентних одиниць (які налічують дві і більше кореневі морфеми), що становить 29,91% і 70,08% відповідно. Це характеризує загальну тенденцію сучасного термінотворення, яка полягає у використанні складних синтаксичних одиниць. С. Гриньов

стверджує, що «60–95% термінів в сучасних європейських мовах – це багатокомпонентні одиниці» [3, с. 141]. Довжина багатокомпонентних термінів представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Довжина багатокомпонентних термінів

Довжина терміну	Кількість	%
двокомпонентні	446	69,44%
трикомпонентні	124	20,25%
чотирикомпонентні	34	5,61%
пятикомпонентні	21	3,44%
більше	9	1,27%
Всього	634	100,00%

Джерело: розроблено авторами

До найважливіших характеристик багатокомпонентних термінів належать частиномовна модель, яка визначає структуру мовної одиниці. Існує залежність між частиномовною моделлю та категоріальним видом терміна. Багатокомпонентні терміни, які функціонують у текстах з комп'ютерної лінгвістики, описуються 24 частиномовними моделями (табл. 2). Із цієї кількості 23 припадають на інтрагалузеві терміни, тобто спеціальні терміни власне комп'ютерної лінгвістики, 13 – на екстрагалузеві, тобто спеціальні терміни суміжних галузей, й лише 3 – на загальнонаукові терміни. Спільними для трьох категорій є три частиномовні моделі: *прикметник + іменник, іменник + іменник, прикметник + іменник + іменник.*[1]

Представлена таблиця, якщо не рахувати останній три стовпець (у якому наведена відносна частота), є прикладом спряженої таблиці. Її аналіз за методом хі-квадрат свідчить, що існує залежність між частиномовною моделлю та категорією термінів.

Серед інтрагалузевих термінів продуктивними є такі моделі: NN, AN, NNN, ANN, NAN, ANNN. У цьому переліку продуктивність кожної наступної моделі менша, ніж попередньої (різниця статистично значуща). Майже половина багатокомпонентних термінів належить до моделі AN та NN. Домінування утворень цього типу, можливо, пояснюється, з одного боку, тенденцією до лаконічності та спрощення

[1] У таблиці вжито такі умовні позначення: N-іменник, A-прикметник, prep-прийменник, І-інтрагалузевий термін, Е-екстрагалузевий термін, З-загальнонауковий термін.

мовних форм, з іншого – широким діапазоном відношень, які здатна передавати ці конструкції NN.

Таблиця 2

Частиномовні моделі багатокомпонентних термінів

№	Частиномовна модель	І	Е	З	Кількість	%
1	AN	192	152	23	367	57,89%
2	NN	46	18	9	73	11,51%
3	ANN	57	10	2	59	9,31%
4	AAN	33	16		49	7,73%
5	NAN	18	4		22	3,47%
6	NNN	11	3		14	2,21%
7	ANNN	1	2		11	1,74%
8	AANN	1	6		8	1,26%
9	ANprepAN	1	4		5	0,79%
10	NANN	1	4		5	0,79%
11	AAAN	1	4		3	0,47%
12	NNNN	1			3	0,47%
13	NprepNN	1	2		3	0,47%
14	AANAN		1		2	0,32%
15	AANprepNNprepN	1			1	0,16%
16	ANAAN	1			1	0,16%
17	ANNNANANN	1			1	0,16%
18	ANNNN	1			1	0,16%
19	NNNAN	1			1	0,16%
20	NNNNprepN	1			1	0,16%
21	NNprepAN	1			1	0,16%
22	NNprepN	1			1	0,16%
23	NprepAN	1			1	0,16%
24	NprepN	1			1	0,16%
	Всього	**374**	**226**	**34**	**634**	**100,00%**

Джерело: розроблено авторами

Серед екстрагалузевих термінів моделі NN та AN мають приблизно однакову продуктивність. Статистично значуща різниця продуктивності спостерігається у парах AN :: NNN та ANN :: NAN. Серед загальнонаукових термінів лише пара NN :: AN демонструє значущу різницю.

Якщо порівнювати продуктивність однієї й тієї самої частиномовної моделі у двох категоріях термінів – інтрагалузевих та екстрагалузевих (загальнонаукові у зв'язку з малою кількістю багатокомпонентних одиниць не беремо до уваги), – то статистично значуща різниця

спостерігається лише щодо моделі AN. Терміни, побудовані за нею, частіше (у відсотковому аспекті) спостерігаються серед екстрагалузевих одиниць.

Як зазначає С. Дерда, процес формування термінології з комп'ютерної лінгвістики не відзначається якоюсь особливою специфікою – він відбувається аналогічно до всіх комплексних наук [4].

Формування термінів з комп'ютерної лінгвістики відбувається традиційно – шляхом іншомовних запозичень (за правилами української транслітерації) (*ад'юнкт, букмарка, інтерфейс, екстенсіонал, браунінг, десигнант, дефініція*); шляхом лексико-словотвірного калькування іншомовних термінів з використанням власних та іншомовних морфемних ресурсів (*мережа, навантаження, безпосередні складники*); шляхом запозичень термінів з інших суміжних терміносистем (зокрема, з їхніх українських версій) (*еквівалент, алгоритм, валентність, зміст/форма, знак, картотека*), а також семантичного переосмислення загальновживаних слів (реномінацією) (*дерево, вузол, коло, джерело, масив, меню*). Запозичені терміни можуть функціонувати в комп'ютерній лінгвістиці одночасно як перекладні й як транслітеровані (інколи навіть зберігається напис слів латинкою, так, наприклад, *screensaver* – зберігач екрана і скрінсейвер, *bookmark* – букмарка і закладка).

У нашій вибірці виявлено такі способи творення термінів в галузі комп'ютерної лінгвістики: транлітерація, перекладацька транскрипція, переклад, реномінація, національний термін, комбінований термін.

Переважна більшість (68,51%) термінів утворена комбінованим способом. Це характерно для багатокомпонентних термінів, де один із компонентів може бути транслітерованим, інший калькованим і всі вони узгоджені між собою перекладацькою транскрипцією. Серед однокомпонентних термінів – на чільному місці такі способи творення: транслітерація, реномінація (переосмислення звичних понять), запровадження національних термінів. Співвідношення способів творення термінів у галузі комп'ютерної лінгвістики ілюструє діаграма на рис. 1.

Отже, творення термінів комп'ютерної лінгвістики здійснюється за допомогою традиційних способів термінотворення української літературної мови, продуктивність кожного з яких неоднакова. Співвідношення способів творення – комбінований – перекладацька транскрипція – транслітерація – переклад – національний термін – реномінація: 45,8:10,1:6,8:1,9:1,3:1.

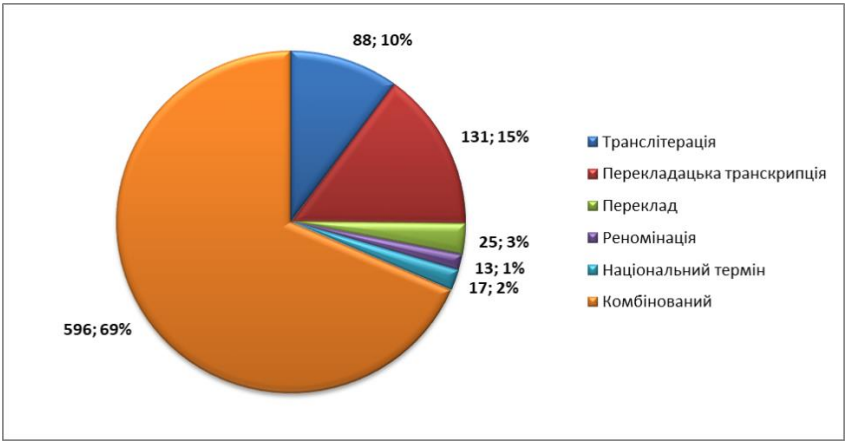

Рис. 1. Способи термінотворення в галузі комп'ютерної лінгвістики
Джерело: розроблено авторами

Список використаних джерел:

1. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 396 с. – (Інформаційні системи та мережі; вип. 673).

2. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 360 с. – (Інформаційні системи та мережі; вип. 689).

3. Гринев С.В. Введение в терминоведение. – Москва : Московский лицей, 1993. – 310 с.

4. Дерда С.М. Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 10.02.01 «українська мова» / Дерда С.М. – Київ, 2007. – 24 с.

Kopytina Anastasiia
PhD student, Assistant Lecturer,
Borys Grinchenko Kyiv University

SOCIO-CULTURAL FACTORS OF CONCEPTUAL FIELD CHANGES (ON THE EXAMPLE OF THE CONCEPTUAL FIELD SPACE)

Language is alive and changeable as a person. Both of them change according to internal and external reasons. As Jean Aitchison mentioned: *«On the one hand, there are external sociolinguistic factors – that is, social factors outside the language system. On the other hand, there are internal psycholinguistic ones – that is, linguistic and psychological factors which reside in the structure of the language and the minds of the speakers»* [1, c. 143]. In this paper we want to define the socio-cultural (external) factors, the events that happened in 2020 and affected or transformed the subject of lexical-semantic language level – the conceptual field (CF).

First, we should explain that conceptual (lexical-semantic field) is a way of systematizing lexical-semantic level of the language into different groups around one concept or prototype. Its groups go into unpredictable and chaotic correlations: *«Any change in the lexical structure of the language affects the systemic relations. There are often cases when a word, acquiring a new meaning, affects the appearance of similar meanings in all other semantically related words. In other words, there is a semantic «infection» of words of a certain microsystem, as a result of which in systemic associations there is a parallelism of meanings, and often forms»*[1] [2, c. 210]. So, once there are changes in one CF we may trace them in other related fields.

Second, to affect the CF, the socio-cultural factors are limited in their ways: they create new objects, phenomena that need to be named and consequently fixed in some CF; they borrow words to fulfill the lacunae in the description of the situation elements: internal (interdisciplinary connections), external (from another language); they provoke personal associations not motivated by any language need.

Third, when we mention the CF changes we must take into account that the modifications may be absorbed only at the first and second periphery of the conceptual fields. The core cannot change, otherwise it's another concept.

[1] Translation by Kopytina A.S.

We must admit that the reasons/factors of CF changes, the next social-cultural events in 2020, also represent themselves five, closely related to the SPACE, concepts: COVID, INTERNET, WAR, POLITICS and FIRES. These cultural factors did not appear from nowhere recently and they existed before. But we evaluate them (not excluding the other possible factors) as strong socio-cultural reasons that were noticeable this year according to the media, political and personal discourse:

1) **COVID-19**: this phenomenon evaluates *the safety of place*, causes *limited places* in the hospitals, controls *social distancing* and *colours country zones* into green, yellow, orange or red. It used the way of interdisciplinary links and borrowed words from the field SPACE to talk about health and medicine issues. Lexeme *covid* entered CF SPACE as adjective to place, environment: *«In all departments of Zarichne Hospital there are **«covid «places»***[1] [3, o.s.].

2) **INTERNET** : due to the pandemic, this year it became the main *place of life* and all the events now have prefix *online- (online-lesson, online-concert, online-interview* etc.). First, the INTERNET CF is subfield of CF SPACE that combined INFORMATION data with SPACE lexemes and appeared due to the socio-cultural factor that created this new phenomenon, new environment in the end of the last century. Second, developing it uses words from the CF SPACE to fulfill the lacunae. The creation of the 5G wireless networks and products created new phenomenon named and fixed in the CF INTERNET. Additionally, it enforced the division of space into «*5G covered»* and «*non-5G covered»: «5G is now rolling out in selected areas. In **non-5G coverage areas**, you'll automatically switch to our 4GX/4G or 3G»* [4, o.s.]. Here we can see that INTERNET created new concept that also intruded the CF SPACE the first way.

3) **WARS**: this year is marked by Armenia-Azerbaijan war, Ukraine-Russia and Iran – Iraq wars that caused *geographically separated people*, *annexed area*, made *zones grey*, *uncontrolled*. Azerbaijan got new territories that belonged before to Armenia and modify inner systems of space organization in the CF SPACE: *«**Azerbaijan** wins some **land**, while Turkey and Russia carve out spheres of influence»* [5, o.s.]. It also means changes in the association of ordinary people talking about one of the territory giving it new features. CF SPACE lends units to CF WAR to describe the situation elements of this socio-cultural factor.

[1] Translation by Kopytina A.S.

4) Massive forest **FIRES** in Australia and Brazil were factors to change the attitude *to green zones* that were *providing the planet* with oxygen. Moreover, they forced different animals to change *the environment of existence* that may change *geographical localization of animal species* in general. This socio-cultural factor is changing the space and its conceptual field : *«Already, millions of **acres have burned**, creating dangerous levels of air pollution, **displacing** nearly 90,000 people and killing a billion animals»* [6, o.s.].

5) **POLITICS**: the final fullfillement of BREXit caused the semantic shift in the meaning of the EU and UK concepts. New concept of BREXit entered CF POLITICS by the creation of a new phenomenon. The factor also will be reflected in the connected CF SPACE: «*The 2016 referendum called by May's predecessor David Cameron had delivered a narrow majority in favour of **leaving the EU**, and Brexit had become both a word and a plan»* [7, o.s.].

As a result, we want to define the Coronavirus pandemic, the 5G network creation, the Armenia-Azerbaijan war, Brazil and Australian forest fires and BREXIT as main socio-cultural factors of conceptual fields modifications in 2020. INTERNET, WAR, COVID, POLITICS, FIRES and SPACE are five interrelated conceptual fields that represent these historical events and undergone lexical-semantic changes. In case with 5G and BREXIT factors we fixed the creation of new concepts to enlarge conceptual fields INTERNET and POLITICS consequently. As it was said at the beginning, the changes in one system, in one CF, cause the changes in the other fields. The named social events created associative, semantics and lexical changes in the concepts INTERNET, WAR, COVID, POLITICS, FIRES. All the five conceptual fields including SPACE take units to fulfill lacunae and simultaneously lend their lexemes with / without meanings.. This is the unstoppable process of exchanging between conceptual fields. In the following researches we plan to study the ways of interaction of conceptual field SPACE with COVID-19 / CORONAVIRUS / PANDEMIC concepts based on the language corpus data.

References:

1. Aitchison J. Jean Aitchison, Language Change: Progress or Decay? 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 324 p.

2. Kochergan M.P. *Zagalne movoznavstvo [General linguistics]* : Pidruch. dlya stud. filol. spec. VNZ. – 2.vid., vipr. i dop. – Kyiv: Vidavnichij centr «Akademiya», 2006. – 463 p. (in Ukrainian)

3. Australia's largest 5G network. – 2020. – Retrieved 01.12.2020 from: https://www.telstra.com.au/5g.

4. У всіх відділеннях Зарічненської лікарні є вільні «ковідні» місця. – 2020. – Retrieved 01.12.2020 from: https://medicine.rayon.in.ua/news/317306-u-vsih-viddilenniah-zarichnenskoyi-likarni-e-vilni-kovidni-mistsia.

5. A peace deal ends a bloody war over Nagorno-Karabakh. – 2020. – Retrieved 02.12.2020 from: https://www.economist.com/europe/2020/11/14/a-peace-deal-ends-a-bloody-war-over-nagorno-karabakh.

6. Munroe T., Taylor R. Things to Know About Australia's Wildfires and Their Impacts on Forests. – 2020. – Retrieved 02.12.2020 from: https://www.wri.org/blog/2020/01/4-things-know-about-australia-s-wildfires-and-their-impacts-forests.

7. Werber C. How Brexit is changing the English language. – 2019. – Retrieved 01.12.2020 from: https://qz.com/1737484/brexit-is-changing-the-english-language.

Пелимська К.Д.
магістрантка;
Кульчицький І.М.
доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»

М. ЯЦКІВ ТА В. СТЕФАНИК: ГЕНЕТИЧНА СПОРІДНЕНІСТЬ НА КВАНТИТАТИВНОМУ РІВНІ

Творчість талановитого західноукраїнського письменника Михайла Яцкова – видатного майстра короткої психологічної новели – залишила помітний слід в українській літературі. Не зважаючи на те, що творчість М. Яцкова стала об'єктом студій низки дослідників [1; 2; 4], її вивчення не втрачає актуальності і вимагає залучення новітніх теоретико-методологічних стратегій (корпусної лінгвістики, концептуальної лінгвістики, інтертекстуальності, лінгвостатистики та ін.). Не досліджувались і традиції В. Стефаника-новеліста у творчості М. Яцкова, які очевидно прослідковуються і на якісному, і на кількісному рівні.

Метою нашого дослідження стало встановлення статистичних характеристик ідіостилю М. Яцкова та порівняння їх з аналогічними, обчисленими за корпусом новел В. Стефаника.

Далі ми уклали корпус малої прози М. Яцкова, до якого увійшли 60 новел, об'єднаних у збірку «Чорні крила» [5]. Загальна характеристика корпусу подана у таблиці 1.

Таблиця 1

Загальна характеристика дослідницького корпусу

№	Показник	Кількість
1.	Символи	219590
2.	Слововживання	42963
3.	Словоформи	26035
4.	Кількість різних слів	9167
5.	Абзаци	1618
6.	Речення	3954

Джерело: розроблено авторами

На основі цих показників можна обчислити індекси, які характеризуватимуть ідіостиль письменника: багатство словника, середня повторюваність слова у тексті, автоматичний індекс читабельності, індекс винятковості, індекс концентрації тексту, індекс лексичної щільності тексту. Ми також провели морфологічне маркування корпусу тексту повісті (застосовано класичний поділ слів на частини мови), і для кожної частини мови автоматично отримали її частотність у тексті і в словнику (реєстрі) автора. Найчастотнішими словами у тексті є службові частини мови: у тексті вони функціонують найактивніше і охоплюють майже його третину: 34,14%. Подібну високу активність у тексті має ще один замкнений клас слів – займенники: вони займають близько 12% тексту. Приблизно однакову частку у тексті покривають прислівники та прикметники (відповідно 8,44% і 8%). Найменш чисельними виявилися числівники (0,75%).

Отже, ми обчислити ряд коефіцієнтів, що різносторонньо кількісно характеризують лексичний рівень новел М. Яцкова. Співставимо їх з аналогічними індексами, обрахованими на основі статистичних показників, що характеризують лексичний рівень новел В. Стефаника. Дані наведено у таблиці 2.

Ми також провели порівняльний аналіз частот частин мови в новелах М. Яцкова та В. Стефаника. Дані наведено на діаграмі (рис. 1).

Таблиця 2

Квантитативні характеристики лексичного рівня новел М. Яцкова та В. Стефаника

№	Коефіцієнт	М. Яцків	В. Стефаник
1.	Багатство словника	0,61	0,56
2.	Середня повторюваність слова у тексті	1,65	1,77
3.	Індекс винятковості	0,24	0,17
4.	Індекс концентрації тексту	0,49	0,59
5.	Індекс лексичної щільності тексту	0,4	0,56
6.	Автоматичний індекс читабельності	8,08	5,17
7.	Коефіцієнт іменних означень	0,51	0,38
8.	Коефіцієнт дієслівних означень	0,41	0,16
9.	Ступінь номінальності	0,73	0,79

Джерело: розроблено авторами

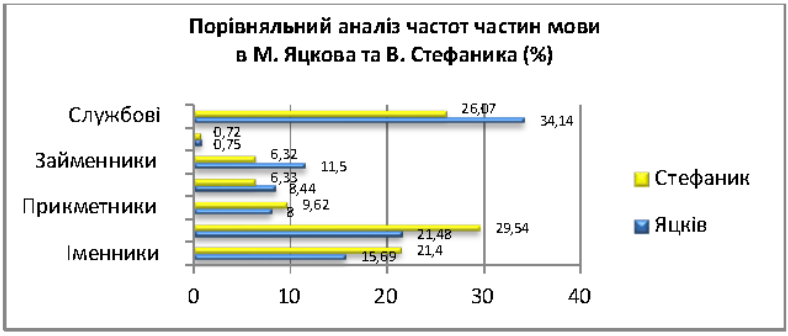

Рис. 1. Порівняльний аналіз частот частин мови в М. Яцкова та В. Стефаника (%)

Джерело: розроблено авторами

Як бачимо, здебільшого в новелах обох письменників використано дієслова (21,48% у М. Яцкова та 39,74% у В. Стефаника), іменники (15,69% і 31,38% відповідно). Найчастотнішими словами у текстах є службові частини мови: вони функціонують найактивніше і охоплюють 34,14% і 26,07%. У В. Стефаника займенники менш активні, вони становлять 6,32%, що майже вдвічі менше, ніж у М. Яцкова (12%). У текстах М. Яцкова переважають дієслівні означення (прислівники: 8,44% у порівнянні з 6,33% з текстами В. Стефаника), а у В. Стефаника – іменні означення (прикметники, які покривають 9,62% – 8% у

М. Яцкова). Найменш чисельними в обох текстах виявилися числівники (0,72% і 0,75%).

Для встановлення істотності / неістотності статистичного розходження між значеннями коефіцієнтів для новелістики двох письменників зробимо розрахунки χ^2, який у лінгвостатистиці має назву критерію однорідності.

Для визначення критерію однорідності треба мати певну кількість показників для кожної вибірки. Будується таблиця, в якій стільки рядків, скільки вибірок, і стільки стовпчиків, скільки показників, що співставляються. За результатами нашого дослідження таблиця набуває наступного вигляду:

Таблиця 3

	k1	k2	k3	k4	k5	k6	k7	k8	k9	∑T
T1	0,61	1,65	0,24	0,49	0,4	8,08	0,51	0,41	0,73	13,12
T2	0,56	1,77	0,17	0,59	0,56	5,17	0,38	0,16	0,79	10,15
∑k	1,17	3,42	0,41	1,08	0,96	13,25	0,89	0,57	1,52	23,27

Використовуємо схему обчислення $\chi^{2,}$ запропоновану В. Пербийніс [3, с. 72–73], застосувавши формулу:

$$\chi^2 = S \times \left(\sum \frac{(knTn)^2}{\sum kn \sum Tn} - 1 \right).$$

Зробивши необхідні обчислення для нашої таблиці, отримаємо:

$$\chi^2 = 0{,}45.$$

Щоб вирішити, чи свідчить χ^2 про істотне розходження, треба оцінити його за таблицею критичних значень χ^2 [3, с. 155]. Оцінку цю проводять за допомогою визначення кількості ступенів свободи, яке у нашому випадку f=8. Розходження вважається істотним, якщо обчислене значення χ^2 більше від табличного для заданого рівня значущості. У нашому випадку 0,45 є значно меншим від найменшого числа у ряду. Це значить, що розходження у статистичних показниках, що характеризують лексичний рівень новел М. Яцкова та В. Стефаника неістотне і статистично допустиме.

Список використаних джерел:

1. Кривуляк О.В. Трансформація естетики символізму в новелах М. Яцківа, О. Плюща, І. Липи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 – українська література / О.В. Кривуляк. – Київ, 2007. – 20 с.

2. Мельник О.О. Модерністський феномен Михайла Яцкова: канон та інтерпретація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 – українська література / О.О. Мельник. – Львів, 2009. – 24 с.

3. Перебийніс В.С. Статистичні методи для лінгвістів / В.С. Перебийніс. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 168 с.

4. Ткачук О.М. Наративні принципи прози Михайла Яцківа: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 – українська література / Ткачук О.М. – Київ, 2011. – 22 с.

5. Яцків М. Чорні крила / Яцків М. / Упорядкування і літературна редакція Василя Габора. – Київ: ЛА «Піраміда», 2016. – 192 с.

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Телець Ю.В.
аспірант,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ОБРАЗ ГЕДОНІКА-«ПОЦІНОВУВАЧА» В РОМАНІ АНАТОЛІЯ ДНІСТРОВОГО «ДРОЗОФІЛА НАД ТОМОМ КАНТА»

Сучасна українська література дедалі більше послуговується побудовою макетів та структур, що ускладнюють та видозмінюють архітектоніку текстів. На думку Я. Голобородька, це явище зумовлене проникненням в соціокультурне середовище принципів «артеграунду», що як знаково-семантична ніша відкриває в мистецтві нові альтернативні способи художньої побудови та конструкції [4, с. 5].

Зразком української артеграундної літератури є роман А. Дністрового *«Дрозофіла над томом Канта»*. Герой твору – викладач філософії одного зі столичних вишів. Втративши справжнє кохання, Павло перебуває у стані депресії, з якої можливо знайти вихід лише завдяки аналізу свого професійного та життєвого шляхів. Чоловік більше не отримує задоволення від свого фаху, оскільки розчарований у науковцях *«карликової величини».* Справжні генії та мислителі жалюгідно покидають світ, залишають після себе багатотомні праці, які вже втрачають своє значення, оскільки освіта й наука нині за кар'єристами.

Чоловік весь час намагається позбутися роздумів та спогадів завдяки різноманітними заняттям та хобі, які мають на меті витіснити у підсвідоме «небажану» реальність: *«Зрідка я створюю собі миті розради: блукаю вечірнім парком, вештаючись по випадкових забігайлівках і більярдних; спостерігаю за веселими компаніями моїх однолітків чи підлітків у кав'ярнях <…>, і мені це заняття приносить справжню насолоду»* [5, с. 9].

Відповідно до класифікації гедоністичних характерів, запропонованої Р. Апресяном [1], образ Павла можна розцінювати як тип гедоніка-«поціновувача», оскільки він ескапує від гнітючої реальності за

допомогою творів мистецтва. Особливого значення набуває музика, про яку ми дізнаємося з фрагментарних рефлексій, хаотично вмонтованих у твір. Чоловік надає перевагу творам класичних композиторів, що викликають справжні, щирі почуття та емоції, на відміну від молодіжної музики. Після прослуховування Генделя, Павло *«ставав безвольним і спустошеним»,* після Скрябіна – *«почувався розладнаним»,* після Бетховена – *«хотілося плакати»* [5, с. 8–9]. Музика стала розрадою, що усуває внутрішню порожнечу та відсутність коханої людини, і яка має важливе значення для індивідуального розвитку особистості. Вихований ще в радянські часи та обмежений у доступі до широкого різноманіття музичних канонів, нині Павло насолоджується *«звуками скандинавських шаманів»* або ж творами Баха і осмислює музичне мистецтво як *«прекрасний засіб позбутися власної реальності, що сковує існування людини»* [5, с. 81].

Так само важливою залишається для викладача і література. Павло систематично відвідує книжкові крамниці, щоб *«погортати улюблених авторів, виданих у пристойному вигляді, чи подивитися на книжкові новинки»* [5, с. 13] та *«попорпатися на полицях зі старими фоліантами XIX століття (інколи виринають рідкісні праці з теології, історії, психології, друковані ще за часів Миколи II-го)»* [5, с. 33].

Незважаючи на літературно-мистецькі захоплення, Павло не уникає й більш тривіальних форм проведення дозвілля. Так, чоловік часто зустрічається з друзями, для яких комфортними умовами спілкування є застілля та пиятика. Перебуваючи ж на самоті, чоловік насолоджується алкоголем, однак не використовує його як засіб тимчасового забуття. Спиртні напої стають просто невід'ємним атрибутом життя, від якого Павло хоче бодай іноді отримувати задоволення: *«Найбільше я люблю чорно-червоні вина: «Ай-серез», «Чорний полковник», «Тайфі», «Чорний мускатель», «Ізабелла»; зазвичай наливаю собі велике металева горня вина й виходжу на балкон»* [5, с. 10]. Таке поєднання захоплення міським краєвидом з вживанням алкоголю не є випадковим, оскільки функціонує в якості коду індивідуальної пам'яті героя: колись разом з коханою жінкою вони *«курили на балконі», «дивилися на темний і мовчазний Голосіївський парк», «жадібно пили прохолодний брют»* [5, с. 41–42]. Закарбований у підсвідомості момент, що приніс у минулому задоволення та насолоду, знаходить своє втілення у власній перманентній спробі відтворити колишні часи.

Отже, наратор із роману Анатолія Дністрового «Дрозофіла над томом Канта» – це особа, яка уникає безрадісних фізичних і психічних аспектів повсякденного життя завдяки біхевіористичній моделі «поціновувача», яка дає змогу не лише ескапувати, а й отримати насолоду, не порушуючи при цьому усталених норм суспільства.

Список використаих джерел:

1. Апресян Р.Г. Идея морали и базовые нормативно-этические программы / Р.Г. Апресян. – Москва: Институт философии, 1995. – 353 с.

2. Барабаш М.М. Ідентичність прихованого «я»-персонажа в сучасній українській прозі / М.М. Барабаш // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Філологія. Літературознавство. – 2011. – Т. 168. – Вип. 156. – С. 5–9.

3. Береза І.Ю. Віддзеркалення естетичних потреб інтелігенції в сучасній прозі / І.Ю. Береза // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Філологія. Літературознавство. – 2012. – Т. 192, Вип. 180. – С. 6–9.

4. Голобородько Я. Артеграунд: український літературний істеблішмент: [збірка статей] / Ярослав Голобородько. – Київ: Факт, 2006. – 160 с.

5. Дністровий А. Дрозофіла над томом Канта: Роман / Анатолій Дністровий. – Львів: ЛА «Піраміда», 2010. – 148 с.

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Белюга Т.В.
кандидат філологічних наук, старший викладач,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛОКУС СКЛАДНИК ТОПОСУ

Існує думка, яку обстоює Г. Булгакова, що складником *топосу* є локус, що вказує на конкретне місце у цьому континуумі [1, с. 32]. Молодий український науковець І. Снігаренко, зіставляючи функціонування цього поняття в літературі і фольклорі, доходить висновку: «Топос – це повторювані локуси та будь-які інші тематичні елементи (де локус – образ довкілля, який утворює єдність з людиною)». На його думку, в літературознавстві доречно використовувати цей термін лише з огляду на аналіз художніх текстів письменників-романтиків, зорієнтованих на народнопоетичну стихію, фольклорну традицію. Що ж до художнього параметрування цього поняття, то воно структуроване категоріями часу і простору: «фольклорний твір та літературний на рівні часу та простору виступають як антиподи» [5, с. 262–264]. Звісно, що доволі влучного висновку науковець доходить, опираючись на ті напрацювання, які вже є в науковому арсеналі фольклористики. Так, у своїй науковій розвідці «Міфологічний хронотоп» Н. Лисюк зауважує на різній природі категорій часу і простору в авторському тексті і в фольклорному: «У міфології і фольклорі час, як і простір, сприймається виключно в русі. Як речовинне явище час піддається вимірюванню. Якщо календарний час вимірюється звичними для нас одиницями, то емпіричний – зовсім іншими речами: фенологічними змінами природного середовища або певними повторюваними подіями чи діями людини, трудовими процесами, нарешті святами. Емпіричний час може бути подієвим, притаманним фольклорним творам» [3, с. 67].

Вітчизняні фольклористи віддавна у тематичних класифікаціях народнопоетичного матеріалу послуговуються топосними критеріями. Так, К. Грушевська в «Українських народних думах» виокремлює цикл дум про степ, до якого включено «Думу про втечу трьох братів з Азова, з турецької неволі», «Думу про смерть козака на долині Кодимі» та «Плач

зозулі» [7]. Отже, інтуїтивно, а можливо і внутрішньо обґрунтовано фольклористка виокремлює топос степу у ракурсі глибоко смисловому, а саме – у націософській та історіософській площинах.

Досліджуючи казковий епос, М. Новіков зауважив, що українським казкам особливого національний колориту надає степовий ландшафт [4]. Розгортаючи це спостереження ученого, можемо додати: топос поля, а відтак топос села, пов'язаний з цінностями освоєння землі, з цим континуумом корелює аксіоматика селянина-землероба, яка є полярною і до аксіоматики мілітарної (степ – козацька вольність), і до урбаністичної аксіоматики (місто – інший тип виробництва).

На винятковій вазі природно-географічних умов наголошує у своїх фольклористичних працях С. Грица: «За кожним локусом стоїть свій штиб життя, характерні ознаки творчої діяльності» [2, с. 72], які визначають своєрідний модус мислення середовища, який дослідниця пояснює як «синтез понятійних і рецепторних елементів, що утворює світоглядну систему установок і орієнтацій творчої діяльності» [Там само], ототожнюючи його з філософсько-психологічною категорією ментальності. Йдучи за фольклористкою, модус мислення є певною системою понять-уявлень, прийнятих середовищем-соціумом, тоді всі мисленнєві предмети думки, йому підвладні, мають риси його «валентності» [6].

Список використаних джерел:

1. Булгакова А.А. Топика в литературном процессе: Пособие / А.А. Булгакова. – Гродно: ГрГУ, 2008. – 107 с.

2. Грица С.Й. Ендогенна природа фольклору / С.Й. Грица // Філософська та соціологічна думка. – 1994. – № 7–8. – С. 62–80.

3. Лисюк Н.О. Міфологічний хронотоп: Матеріали до курсів «Міфологія», «Міфологія слов'янська і світова» / Н.О. Лисюк. – Київ, 2006. – 200 с.

4. Новиков Н. В. Образы восточнославянской волшебной сказки / Н.В. Новиков. – Ленинград: Наука, 1974. – 274 с.

5. Снігаренко І. Фольклорний топос і його художні параметри / І. Снігаренко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2011. – № 15. – С. 262–264.

6. Ткаченко І.А. Степові мотиви в українському фольклорі: історіософський ракурс (на прикладі історичного епосу) [Електронний ресурс] / І.А. Ткаченко – Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/tkach.pdf.

7. Українські народні думи. У 5 т. – Київ: ІМФЕ НАН України, 2009. – Т. 1: Думи раннього козацького періоду. – 856 с.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Sheverun Nadiia
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
National Transport University

THE MAIN WAYS OF ENGLISH TERM SYSTEM OF ECOLOGY INTO UKRAINIAN LANGUAGE TRANSLATION

The translation of a term is an exact reproduction of the original lexical unit by means of another language, provided that the content and style are preserved. In order to convey the concept of the original completely, it is necessary not only to find adequate terms and corresponding lexical units in the language of translation, but also to select the necessary grammatical forms and stylistic factors.

The translation of terms requires knowledge in the sphere, to which the translated text belongs, as well as an understanding of English terms and knowledge of Ukrainian terminology. In the process of translation, the interaction of the term with the context is of great importance, due to which the meaning of the word is determined [2, p. 257].

In the process of terms' translation there are two stages:

1) determining the meaning of the term in context;

2) translation of the meaning into Ukrainian [2, p. 258].

Taking into account the requirements for terms' translation in the texts of environmental issues, namely in articles of journalistic style, mostly equivalent or variant equivalents recorded in dictionaries are used [1, p. 389].

Selection of functional lexical equivalents includes:

a) variant equivalents at the level of words, phrases and sentences recorded in the dictionary (*coal – вугілля; energy resources – енергетичні ресурси*);

b) equivalents that are not recorded in general and special dictionaries, but are derived on the basis of derivatives or from a certain situation (*be threatened with extinction – бути під загрозою вимирання*);

c) interlingual synonyms not recorded in bilingual dictionaries, which may not differ much from their regular equivalents (*Pollution – забруднення навколишнього середовища*) etc. The latter type of lexical equivalents often leads to a partial change of verbal content.

Ecological symbols in special texts on ecology acquire the status of terms or realities and are transmitted mainly by invariant or variant equivalents (*nuclear winter – ядерна зима, radiation – радіація, Midas syndrome – синдром Мідаса*), descriptive periphrasis (*biodiversity – біологічна різноманітність видів, conservation – охорона довкілля*), calques of various types or combined renomination (*the Grand Canyon – Великий Каньйон* (топонім) або *Національний парк Гранд-Каньйон, Three Mile Island accident – аварія на АЕС Три-Майл-Айленд, США, Асканія-Нова – biosphere reserve Askania-Nova*).

In special texts on ecology the actual component of ecological terms-concepts is actualized first of all, which is verbalized by repeated repetition of the key term and/or thematically related terminological units which are translated in the ways, that are characteristic for reproduction of ecological terms in special texts (invariant and variant equivalents), calque, descriptive periphrasis).

Most non-special texts on ecology have a wide range of recipients and cover not so much environmental issues in the narrow sense, as their economic, political, social, psychological, moral and ethical aspects. Therefore, these texts are dominated by environmental terms widely known and understood even by non-specialists. For the most part, such terms are translated by using equivalent or variant dictionary equivalents, for example: *biotechnology – біотехнологія, greenhouse effect – парниковий ефект, environment – навколишне середовище, довкілля*.

As a rule, in non-special texts on ecology such partially desemantized terms serve not to reproduce a certain concept as accurately as possible, but to indicate to which subject area this text corresponds. That is, they create a certain thematic context, which explains the regular use of contextual equivalents in their translation, for example: *radioactivity – поширення радіації*, *veterinary equipment to combat avian influenza – устаткування для забезпечення біобезпеки*.

To translate ecological terms in non-special texts on ecology, a descriptive periphrasis is widely used: *electrosmog – електромагнітне забруднення; climate refugees – постраждалі від глобального потепління*; *consumerism – ідеологія споживання*; *frankenfood – гено-модифіковані продукти, renewables – альтернативні джерела енергії*. As a rule, ecological neologisms and occasionalisms that contextually implement ecological semantics are translated in such way: *The Deeps preach eco-catastrophe is*

inevitable. – Прибічники глибинної екології проповідують неминучу екологічну катастрофу [6].

Usual metaphors are widely used to denote ecological problems in non-special texts on ecology, which are reproduced in translation with the help of invariant or variant equivalents: *maps of pollution hot spots – карти гарячих точок забруднення* (*Inozmi glavred.info*),*'Europe's Sewer' – клоака Європи (про річку Рейн) (Водний сектор Німеччини, 2016), ticking toxic timebombs – «бомби сповільненої дії», (про забруднення Дунаю)* [3].

The main ways and techniques of reproduction of realities in the process of non-special texts on ecology translation include: combined renomination (*Diablo Canyon – АЕС Диаболо Каньйон, AEC Diablo Canyon*), transcoding (*Полонина – Polonine*), calque (*Mormon cricket – мормонський цвіркун, Sagebrush Rebellion – полинний бунт, the Donora episode – Донорський епізод*), descriptive paraphrase (*The Blue Grass Country – центральні райони Кентуккі, Clear Skies Initiative – стратегія, запропонована президентом Дж. Бушем по зниженню викидів в атмосферу, Yucca Mountain – сховище ядерних відходів Юкка Маунтин*).

In the case of replacing the realities of the original language with the realities of the language of translation, there is a partial or complete loss of ethnospecificity: *456 самоселам доводиться жити в умовах «вимушеної свободи»* [5]. *456 squatters have to live under conditions of compulsory freedom* [5].

When reproducing characters in translation, contextual substitutions are also possible: *Hazard or healer – Небезпечна цілюща вода (Inozmi glavred.info)*. In this example, the adequacy is achieved due to the fact that the translator turned to the deepest pagan ("living and dead water") and Christian ("healing, pure, holy water") layers of the national mentality.

If a descriptive periphrasis is involved in the reproduction of a symbol, the denotative elements of semantics are preserved, and at the same time the symbolic meaning may be partially or completely lost: *How Green are You? – Як обережно ви ставитесь до природи?* [4].

Thus, when translating special texts on environmental issues, it is necessary to comply with the criteria of informativeness and terminology, and when translating non-special texts, it is obligatory to comply with the criteria of symbolism and axiology. It is important for the translator to consider the inverse relationship of these criteria. Thus, in special texts any units of ecological vocabulary will tend to terminology, and in non-special texts – to symbolism and axiology. Therefore, for different types of texts on

environmental issues, different types of translation equivalents are adequate: for special types of texts, they are direct (complete and partial), for non-special ones, they are variant and contextual, as well as lexical-semantic transformations.

References:

1. Кияк Т.Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. Теорія і практика перекладу німецької мови. Вінниця : Нова книга, 2006. 596 с.

2. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу : [навчальний посібник]. Київ, 2001. 290 с.

3. Journal of Environmental Management. URL: https://www.journals.elsevier.com/journal-of-environmental-management.

4. Science Highlights: Ecological Effects of Climate Change. URL: https://www.nceas. ucsb. edu/science/climate#.

5. The Day. 15 Apr. 2018.

6. The Environmentalist. URL: https://www.sciencedirect.com/journal/the-environmentalist/.

Наукове видання

ФІЛОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Ю. Войтюк

Контактна інформація організаційного комітету:
73021, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 25.02.2021. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 5,81. Тираж 100. Замовлення № 0321-56.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.